

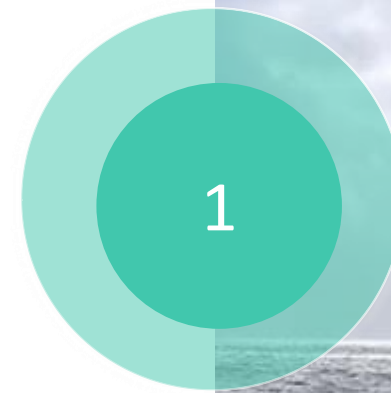

צילום: דודו בכר, פארק קריית ספר תכנון ועיצוב רם איזנברג עיצוב סביבה

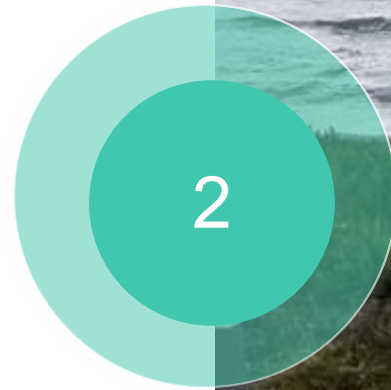
רקע מדוע לתכנן לילדים צעירים ומשפחותיהם בישראל?

- גידול אוכלוסייה גבוה
- מגוון רב ופוטנציאל לפערים
- בניה חדשה - מגדלי מגורים למשפחות
- תכניות חדשות צפויות להשפיע על 40% מהיצע הדיור בעתיד
- תוכניות להקמת מערך תחבורת המונים.

עדכון ופיתוח הנחיות לתכנון ועיצוב סביבות עירוניות לילדים צעירים ומשפחותיהם.

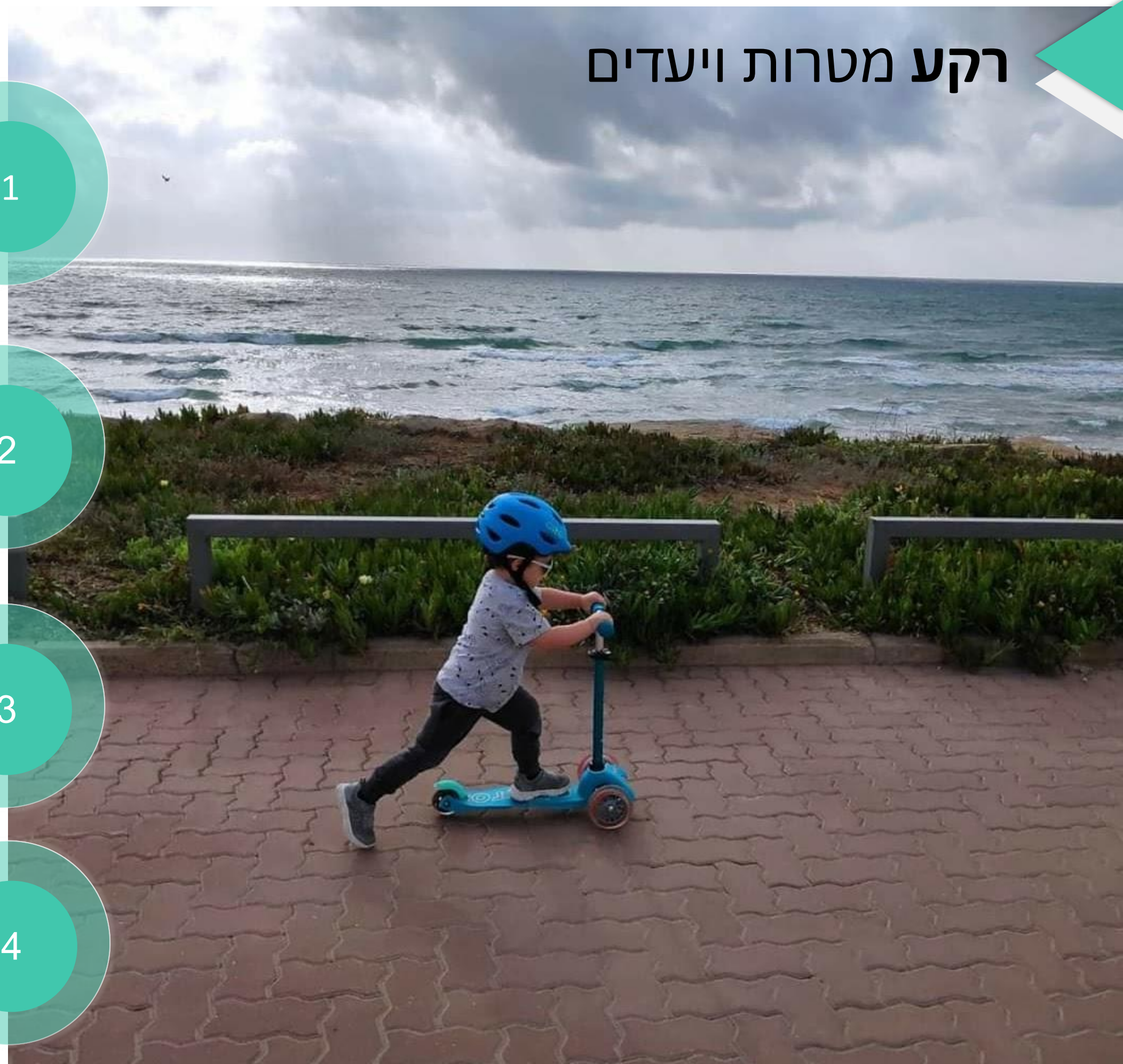
רתימת בעלי עניין לשים דגש על תכנון סביבות לילדים צעירים ומשפחותיהם.

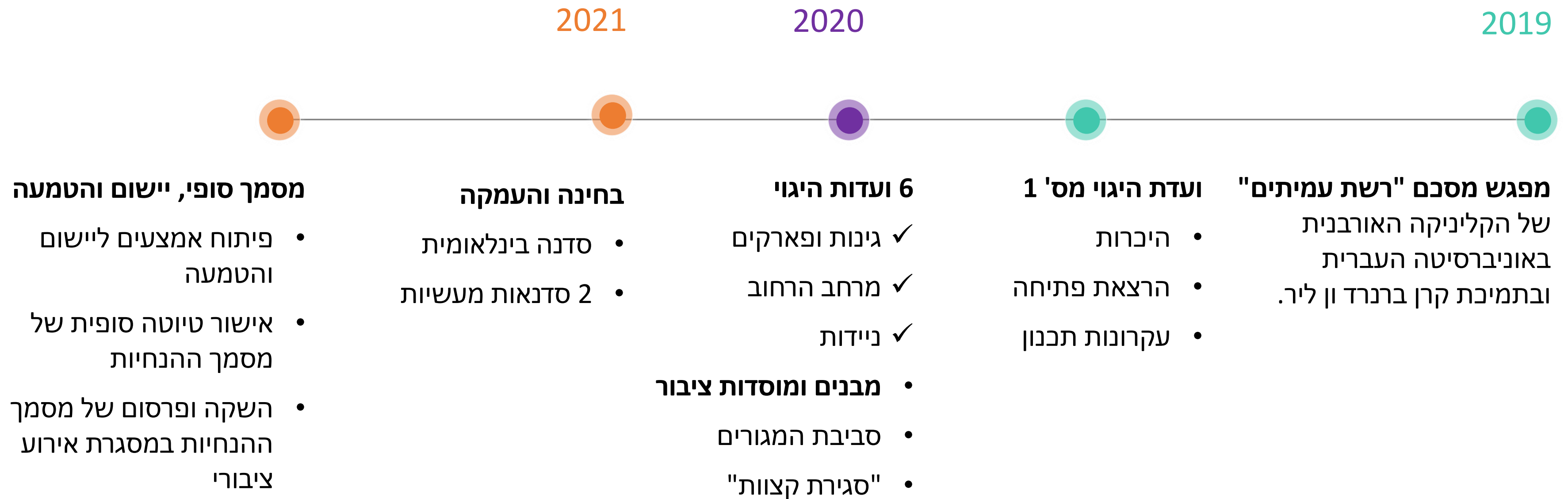

איתור הזדמנויות להטמעת ויישום ההנחיות בתכניות לטווח הקצר והארוך.

הטמעת כלים להערכת הצלחה בפרויקטים ותכניות.

סדר יום | מפגש 5 – "מוסדות ציבור"

יום ב' 31.5.2021 | 14:00-11:00

ישיבת Zoom מס' 876 0463 1606

פתיחה ורקע לסדר היום

11:00 – 11:15

ילדות וילדים צעירים ומשפחותיהם במוסדות הציבור
ד"ר דנה שי, ר' מכון SEED, המכללה האקדמית ת"א-יפו

11:15 – 11:30

הנחיות לתכנון מוסדות ציבור

הרצאה ודיון משותף

גידו סגל, גבריאלי-סגל

רם איזנברג ולנה ח'ורי, "רם איזנברג עיצוב סביבה"

11:30 – 12:30

חשיבה מחודשת על טיפות חלב – תחרות "בין הטיפות"
אלס ורבקל, ראש המחלקה לאדריכלות "בצלאל"
אדווה מטר, חוקרת ראשית - "בין הטיפות"
ליאור אורגד, מנהלת פרויקט "בין הטיפות"

12:30 – 12:45

הנחיות תכנון למוסדות לגיל הרך בתל אביב-יפו
אורית בן אסא, מנהלת בינוי ופיתוח, עיריית תל אביב-יפו

12:45 – 13:05

קולות מהשטח – אדריכלי מוסדות חינוך

זרתא אדריכלים • סטודיו XS לתכנון קומפקטי

13:05 – 13:25

סיכום ודיון משותף

13:25 – 14:00

ליצירת קשר: גבריאלי-סגל, מנהלי פרויקט
דואר אלקטרוני: office@gavseg.com | טלפון: 03-9711411

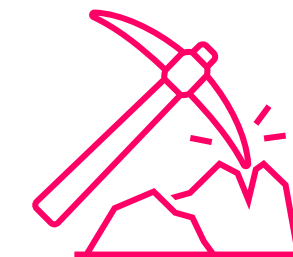
ניהול ואחזקה

תכנון כולל

מידדה והערכה

תכנון לביצוע

! הנחיות לסביבות מגורים מגוונות: אוכלוסיה חרדית, יישובים ערביים וכו'.
דגש על פעוטות בהתאם לעקרונות התכנון מגובה 95 ס"מ

פרק מוסדות ציבור: הבחנה בין מוסדות לגיל הרך ובין מוסדות מרכזיים מושבי משפחות

מוסדות מרכזיים מושבי משפחות
למשל: ספריות, מרכזים קהילתיים,
מוסדות דת, מוזיאונים ועוד

מוסדות לגיל הרך
מעונות יום ופעוטונים
גני ילדים
תחנות לבריאות המשפחה

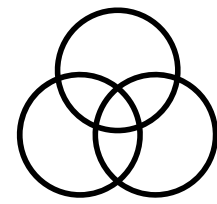
ילדות וילדים צעירים ומשפחותיהם במוסדות הציבור
ד"ר דנה שי, ר' מכון SEED, המכללה האקדמית ת"א-יפו

רקע עקרונות מנחים לתכנון עבור ילדים צעירים ומשפחותיהם

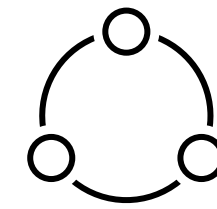
ראיית הילד

צעירים ככל שיהיו,
ילדים חווים, מרגישים,
חושבים, רואים
ושומעים את העולם,
ולכן יש להתייחס
לנקודת מבטם

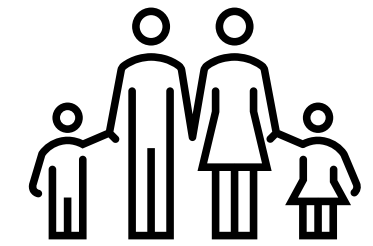
מגוון

בתוך מגוון הצרכים,
תמיד לזכור את הנבדל
והמגוון

ראייה הוליסטית

הרווחה של הילדים
והמשפחה מורכבת מכלל
היבטי ההתפתחות
והתפקוד

המערך המשפחתי

הרווחה של הילד תלויה
ברווחה של ההורים
והמשפחה

עקרונות תכנון פסיכולוגיים-התפתחותיים - מוסדות ציבור

1

עצמאות הילד/ה

עיצוב סביבה בה ילדים יכולים להתמצא, לשלוט ולנבא את הצפוי מעודדת תחושת ביטחון ומסוגלות אישית וממתנת חוויות של בלבול, חוסר אונים וחרדה.

2

עידוד חקירה וסקרנות

מתן אפשרות למגוון פעילויות, חומרים, מגע עם הטבע וקשר רגשי באופן המאזן בית התפתחות הילדים ופיתוח הביטוי והזהות האישית שלהם, ובין בטיחותם.

3

התאמה חושית

מרחבים זרים עלולים להעלות מפלסי חרדה, נזקקות וחוסר שקט. על מנת לסייע להסתגלות הילדים, מומלץ להשתמש בגירויים עזים של צבע וקול באופן מבוקר, המתייחס לרגישויות הילדים.

4

המתנה, שהות ומעבר

עבור ילדים, שהייה בחדרי המתנה היא חוויה משמעותית שאינה נתפסת כזמנית. לכן, יש לשאוף ליצור מקומות מעבר שהם נוחים ומעניינים למלווה והילד/ה, בו בזמן שהם מאפשרים התארגנות רגועה בסיום פעילות קודמת והכנה לפעילות חדשה.

5

צרכי המלווה

חויית הילדים מתווכת על ידי מבוגרים מלווים, בין אם מדובר בקרוב משפחה או בצוות המקצועי בגן. מרחבים נוחים ומרגיעים תומכים בפעילות של המבוגרים עם הילדים ומעודדים תמיכה ופניות לצרכי הילדים.

הנחיות לתכנון מוסדות ציבור
גידו סגל והילה בר-נר, גבריאלי-סגל
רם איזנברג ולנה ח'ורי, אדר' נוף "רם איזנברג עיצוב סביבה"

תכנון לביצוע

- הנחיות כלליות למבנים לגיל הרך
- הנחיות תכנון לפי אזורים במגרש
- מעונות וגנים – מרחבי סף, המבנה ושטחי חוץ
- מוסדות מושכי משפחות
- מרפאות לבריאות המשפחה – להשלמה בהמשך

תכנון כולל

- מיקום מוסדות ציבור ופריסתם
- תכנון לרצף מלידה ועד גיל 6
- ראייה כוללת מרחבית וניהולית
- הקצאת שטחים למעונות יום בשטחים סחירים

תכנון כולל

תכנון כולל: מיקום מוסדות ציבור ופריסתם

צרכי המלווה

המתנה, שהות ומעבר

התאמה חודשית

עידוד חקירה וסקרנות

עצמאות הילד/ה

→ עקרונות התכנון הרלוונטיים מופיעים מעל כל הנחיה!

הליכה נוחה עם פעוטות תהיה של בין 150-200 מ' באזור מוגן מנזקי שמש, רעש וזיהום אוויר.

ההמלצה במדריך המעודכן (2018) מאזנת בין הרצון לנגישות בסביבת המגורים של הילדים ובין המגבלות הנובעות מהרצון לרכז ולייעל שימושים.

המדריך קובע מרחקים של עד 750 מ' ממעון יום ו-250 מ' מגני ילדים.

למשל: טווח הליכה של 200 מטר מאלץ אותנו לחשוב על תכנון שכונות בקנ"מ שונה לגמרי מזה שבו אנו חושבים היום.

מבוגר	פעוט	טווח הליכה נוח ואפקטיבי
350-500 מ'	150-200 מ'	רצף הליכה
רציף ככל הניתן	קטוע, מתפתל, עצירות מרובות	חשיפה לגירויים
נמוכה: ממוקד יעד	גבוהה: גילוי ומשחק מתמיד (עשויה לגרום לעיכובים)	השלכות פיזיות וקוגניטיביות
אימון גופני;	תורם לבניית מסוגלות פיזית, פסיכולוגית וקוגניטיבית;	רגישות לזיהום ורעש
נמוכה-בינונית	גבוהה ומשליכה על התפתחות פיזית, פסיכולוגית וקוגניטיבית	

מתוך: "שכונות ידידותיות לפעוטות בישראל", הקליניקה האורבנית 2018.

צרכי המלווה

המתנה, שעות ומעבר

התאמה חודשית

עידוד חקירה וסקרנות

עצמאות הילד/ה

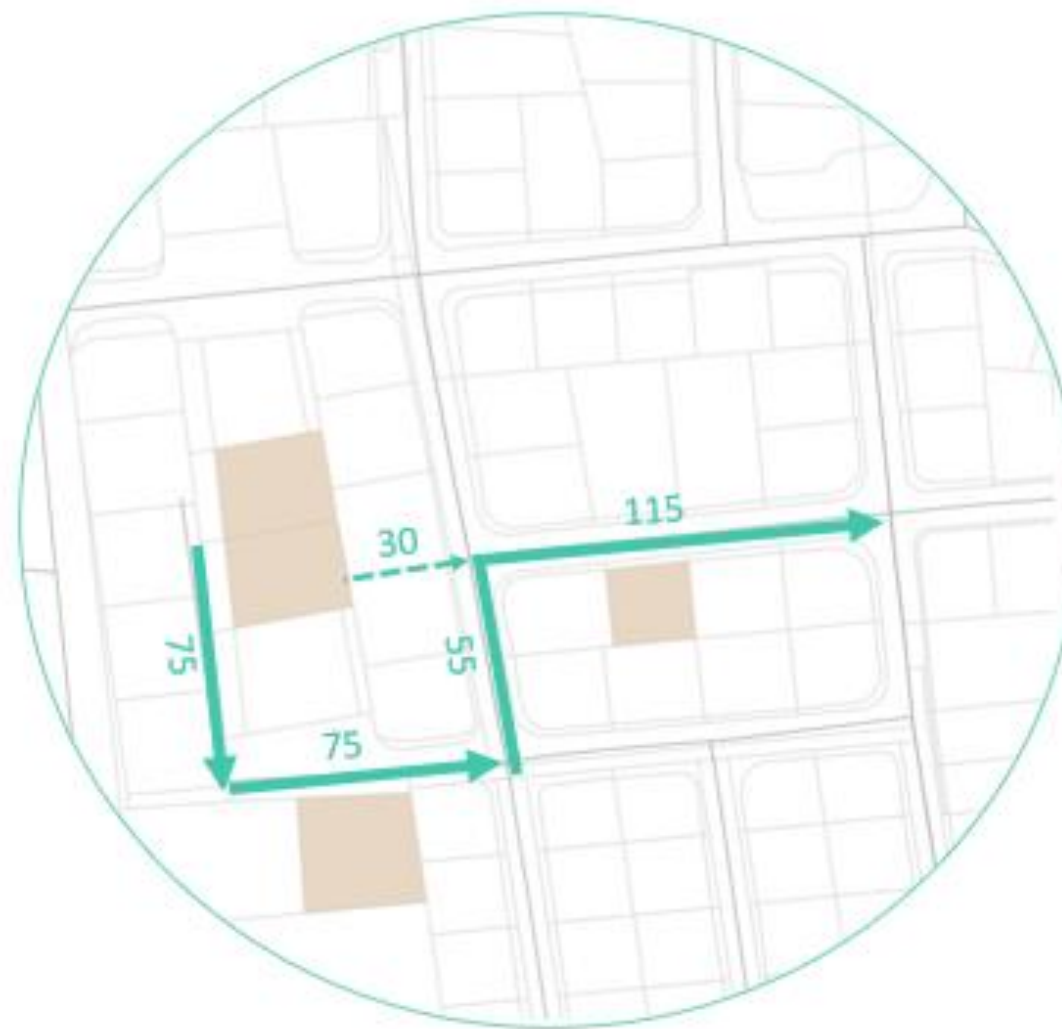
תכנון כולל: מיקום מוסדות ציבור ופריסתם

כלים לשיפור ספי כניסה וטווחי שירות בתכניות:

(3) הטמעת המלצת המדריך (2018) לחישוב של 50% השתתפות לפעוטות בגילאי לידה עד 3 לצורך הקצאת שטחים ציבוריים למעונות יום. בפועל, כיום בישראל ממוצע של כ-25% השתתפות.

(4) העדפת בניה בצפיפות מגורים גבוהה דיה, המאפשרת הגעה לספי כניסה למקבץ של לפחות 4 כיתות מעון (160 פעוטות) ו-4 כיתות גן (120 ילדים בגילאי 3-6) ברדיוס של 150 מ' על פי אופי האוכלוסיה הצפויה.

בכלל, לפחות 24 יח"ד/דונם נטו בקרב אוכלוסייה כללית (3.2 משק בית 2% שנתון) ו-10 יח"ד/דונם נטו בקרב אוכלוסיה חרדית/מסורתית (5 משק בית 3% שנתון).

(2) הוספת שבילים להגדלת טווח הנגישות למרחקים של 150-200 מ'

(1) פריסת שטחי הציבור בשכונה לעומת ריכוז ומיקומם בדפנות

תכנון כולל: פריסת מוסדות לגיל הרך בסמוך לגינות ואזורי טבע

גן ילדים סמוך לגינה ציבורית פעילה, רמת גן. צילום: גבריאל-סגל

בעת מיקום מעונות יום וגני ילדים, מומלץ לשקול מיקום סמוך לגינות ציבוריות ואתרי טבע.

אזורים אלה יכולים לשמש כמקום מפגש והמתנה למלווים וכן מקום פעילות למלווה והילדים בשעות לפני ואחרי פעילות מוסדות החינוך. בתכנון נכון, אפשר להסב חלק מהגינה לפעילות הגן באירועים מיוחדים.

באזורים עירוניים בהם שטחי החוץ במעונות ובגנים מוגבל, מומלץ לאפשר פעילות משלימה של הילדים בגינה הציבורית (ראו פירוט בפרק התכנון לביצוע).

חלופה נוספת יכולה להיות מיקום המוסדות בסמוך לשטחי מסחר ובילוי. עם זאת, מומלץ להמנע ממיקום המוסד בסמוך לעורק תחבורתי ראשי.

תכנון כולל: ראייה כוללת לשירותים לגיל הרך

צרכי המלווה

המתנה, שהות ומעבר

התאמה חודשית

עידוד חקירה וסקרנות

עצמאות הילד/ה

מצב זה מוביל לקושי עבור כל המעורבים:

כיום לא קיימת הנחיה המבהירה את החשיבות של רצף חינוכי ופיזי בין גילאי לידה עד 6, על אף שידוע כי בגילאים אלה חשובה במיוחד הרציפות והעקביות בשירות התומך לילדים צעירים ובראייה כוללת של צרכי הילדים.

במציאות הנוכחית במרבית הערים בישראל, המסגרות הציבוריות המספקות שירותים לילדים צעירים מפוזרות במרחב העירוני ומופעלות בנפרד זו מזו.

מסגרות אלה כוללות: משפחתונים, מעונות, גני ילדים, מרפאות לבריאות המשפחה, מרכזי התפתחות, מרכזים קהילתיים ועוד.

ההורה	הילד/ה
- חוסר ידיעה לאיזה גורם מקצועי להביא את הילדים - כיתות רגליים בין מוסדות שונים, באזורים שונים	הסתגלות למסגרות שונות עם כללים ואנשי צוות שונים דווקא בשנים בהם הצורך ביציבות והמשכיות הוא הגדול ביותר.
המערכת	החברה הישראלית
- היעדר תיאום ושיתוף מידע - ניצול לא יעיל של משאבים (תקצוב, הכשרה וכוח אדם)	- מענה לא יעיל לצרכי ילדים צעירים ומשפחותיהם - ניהול לא יעיל של המרחב העירוני - פגיעה באמון הציבור

קשיים טיפוסיים עבור בעלי עניין שונים, הנובעים מהעדר ראייה כוללת למתן שירותים לגיל הרך.

תכנון כולל: ראייה כוללת לשירותים לגיל הרך

צרכי
המלווה

המתנה,
שהות ומעבר

התאמה
חודשית

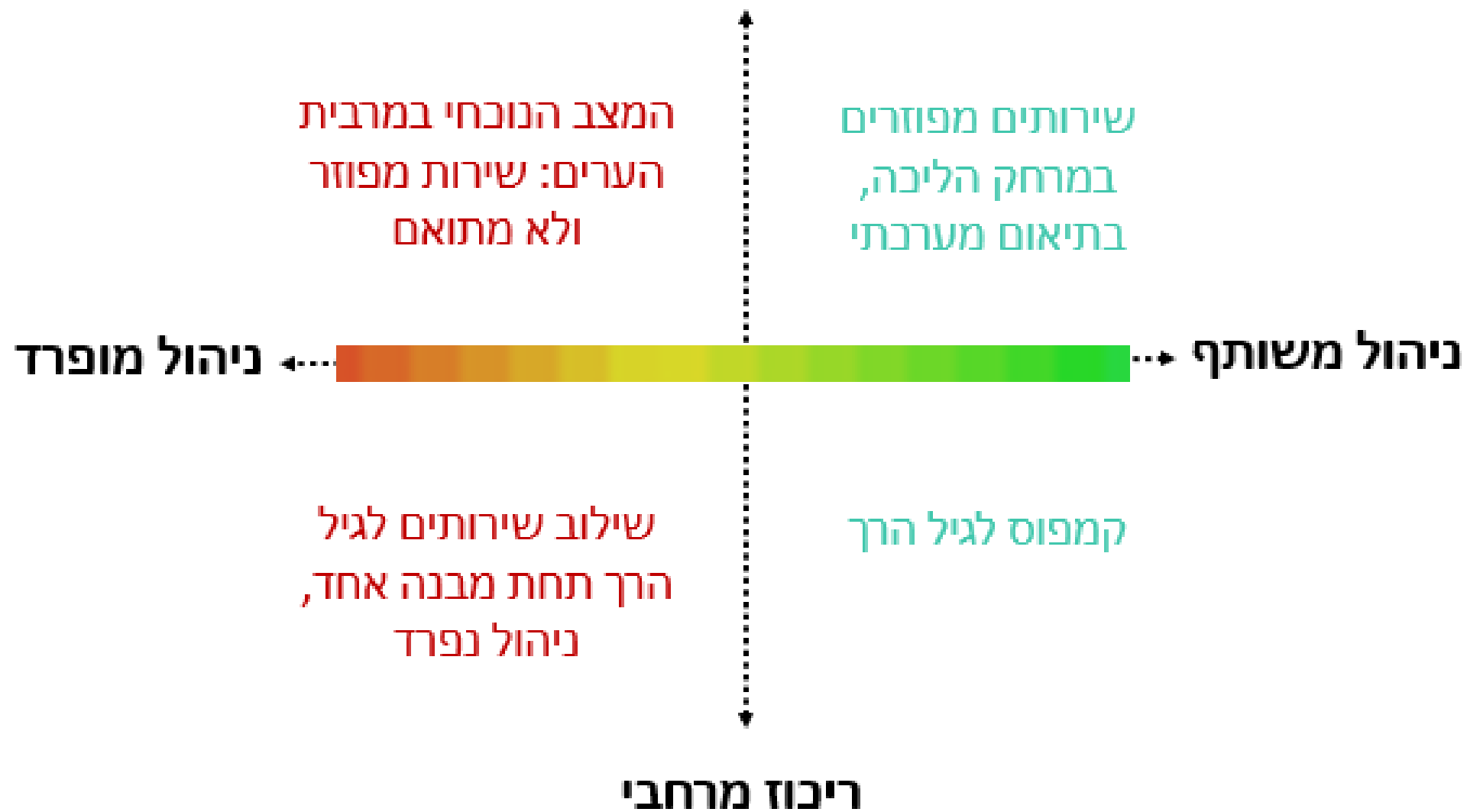
עידוד חקירה
וסקרנות

עצמאות
הילד/ה

מומלץ ליצר ראייה מערכתית לשירותים לגיל הרך והמשפחה הכוללים במידת האפשר קרבה פיזית וניהול משותף, כך שההורה והילד יזכו לטיפול משולב לאורך שלבי ההתפתחות. מצב שמאל ניתן לראות חלופות שונות.

פיזור מרחבי

החלופות המועדפות:

- שירותים מפוזרים במרחקי הליכה בשכונה הפועלים בתיאום מערכתי.
- קמפוס לגיל הרך כולל את כלל השירותים לגיל הרך במבנה משותף ובפעילות מתואמת.

חלופות ליצירת רצף לילדות וילדים צעירים ומשפחותיהם על בסיס פריסה מרחבית ושיתוף ניהולי.

צרכי
המלווה

המתנה,
שהות ומעבר

התאמה
חודשית

עידוד חקירה
וסקרנות

עצמאות
הילד/ה

תכנון כולל: הקצאת שטחים סחירים עבור מעונות יום

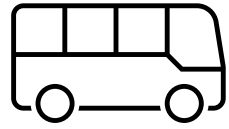
לפי המדריך להקצאת שטחים לצרכי ציבור (2016), במתחמים בהם נוצר ביקוש ללמעלה מ-10 כיתות מעון יום (כ-200 פעוטות) שליש מהן ישולבו במבנה ציבורי או סחיר אחר.

מומלץ לוודא כי בתכנית המייצרת ביקושים גבוהים למעונות יום מוקצים מספיק שטחים סחירים לרבות דאגה כי שטחים אלה יתאימו למפרט הבסיסי של מעונות יום וגני ילדים: למעלה 440 מ"ר עם שטח חוץ של 300-450 מ"ר, במרחק משימושים מטרדיים והשפעות סביבתיות שליליות (למשל: אזורי תפעול, משטר רוחות והצללה וכדומה).

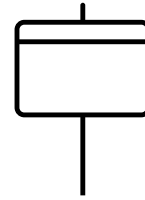

מעון ילדים פרטי המופעל משטח ציבורי בבעלות עירונית בפרויקט "מידטאון" בתל אביב-יפו.
מקור: עמוד הפייסבוק "פשוט גן תל-אביבי".

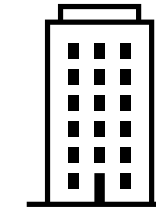
תכנון כולל: דגשים לתכנון מוסדות לגיל הרך בשטחים סחירים

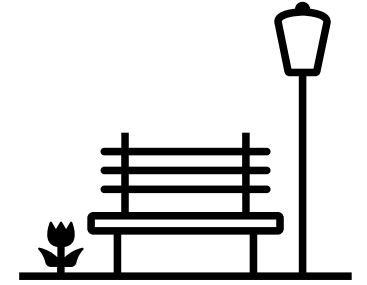
תנועה. מומלץ למקם את המוסדות המיועדים לגיל הרך בגישה מדרכים מקומיות המאפשרות הגעה בטוחה ושלווה עבור הילדים ומלוויהם.

ממשק עם הרחוב. תכנית המקצה שטחים ציבוריים במגרשים סחירים תבטיח שהכניסה לשירות לגיל הרך תמוקם **במקום נגיש ובולט** כלפי המרחב הציבורי, תבטיח **כניסה נוחה** למשתמשים עם עגלות וכן כי העיצוב הפיזי ידגיש את הבינוי הציבורי לעומת הסחיר. בסמוך לשירות לגיל הרך מוצע להקצות שטחים מספיקים **להורדה והעלאת נוסעים וחניות** אופניים.

קומות. כיוון שפעוטות הנם פחות ניידים מילדים בגילאי גן, מומלץ למקם את מעונות היום בקומה העליונה ואת כיתות הגן בגישה ישירה לחצרות בקומת הקרקע.

שטחי חוץ. במקרים של הקצאת שטחי חוץ אלטרנטיביים לחצר, מומלץ להיעזר בהנחיות לתכנון לביצוע על מנת לתת מענה לצרכים ההתפתחותיים של הילדים והילדות. במקרים אלה, חשיבות יתרה למיקום הגן בסמוך לגינה ציבורית או אתר טבע סמוך בנגישות מרבית, היכול להציע מענה למגע של הפעוטות עם טבע.

תכנון לביצוע

צרכי
המלווה

המתנה,
שהות ומעבר

התאמה
חודשית

עידוד חקירה
וסקרנות

עצמאות
הילד/ה

תכנון לקנה מידה ולנקודת המבט של הילד

על מנת לעודד את עצמאות, יכולת הביטוי האישי ונכונותם לחקירה וסקרנות של הילדות והילדים וכן לאפשר מנוחה ופנאי למלווה מומלץ לתכנן אלמנטים המתאימים לגובה, כוח ויכולת ההבנה של הילדות והילדים. אמצעים אלה יכולים להיות מתגי אור, ידיות, מקומות ישיבה, ברזיות ומעקות בגובה מתאים, הצבת שילוט או גירויים בגובה המבט של הילדים ועוד. במסגרת זו, מומלץ להתאים אמצעים חזותיים כגון שילוט ל"שפת הילדים" על מנת לעודד הבנה אינטואיטיבית, מבלי "להשתלט" על החלל.

יצירת חזית צבעונית אך לא "ילדותית" המעודדת התמצאות עבור הילדים.
גן גמיש בגני תקווה. אדריכלות: סטודיו XS, 2014

צרכי
המלווה

המתנה,
שהות ומעבר

התאמה
חודשית

עידוד חקירה
וסקרנות

עצמאות
הילד/ה

צבעוניות, חומרים ואקוסטיקה

מומלץ שאזורים המיועדים לילדים צעירים ומשפחותיהם יכללו צבעוניות מתונה וחשיפה ממותנת למסכים מרצדים וקולות רועשים.

המלצה זו נוגדת את הרוח השלטת לפי ילדים צעירים מעוניינים בצבעוניות עזה ועליזה ומוזיקה רועשת, אך חשובה על מנת למנוע הצפה חושית של ילדים, במיוחד במרחבים בהם הם עוזבים את חיק המשפחה לטובת פעילות בציבור.

צבעוניות רגועה וטבעית והימנעות ממסכים מרצדים במרפאת "פנדה" ברחובות. [מתוך כתב העת בניין](#)

[דיוור](#)

יצירת אזורים דינמיים ומופרדים

יצירת חציצה דינמית בין חללים מאפשרת לענות הן על הצורך של ילדות וילדים צעירים לחקור ולנוע בבטחון בחלל והן על הצורך של המלווה להבטיח מרחבים בטוחים מבחינה פיזית ורגשית.

מומלץ לחשוב על הצבת הפרדות ניידות בין חללים קבוצתיים ופרטניים, בין אזורי מעבר לאזורי שהייה ובין חללים תפקודתיים (למשל: מחסנים, מטבחים או שירותים) ובין חללים לפעילות ותנועה. על מנת לאפשר שמירה על קשר עין בין פעוטות ומלווים, ניתן להציב חצירות נמוכות המשמשות להגנה על הפעוטות, מבלי חסימת המרחב עבור מבוגרים.

מחיצות נמוכות בעיצוב תינוקיה בראשון לציון. עיצוב: דנה שקד. צילום: תומר רובנס.

צרכי
המלווה

המתנה,
שהות ומעבר

התאמה
חודשית

עידוד חקירה
וסקרנות

עצמאות
הילד/ה

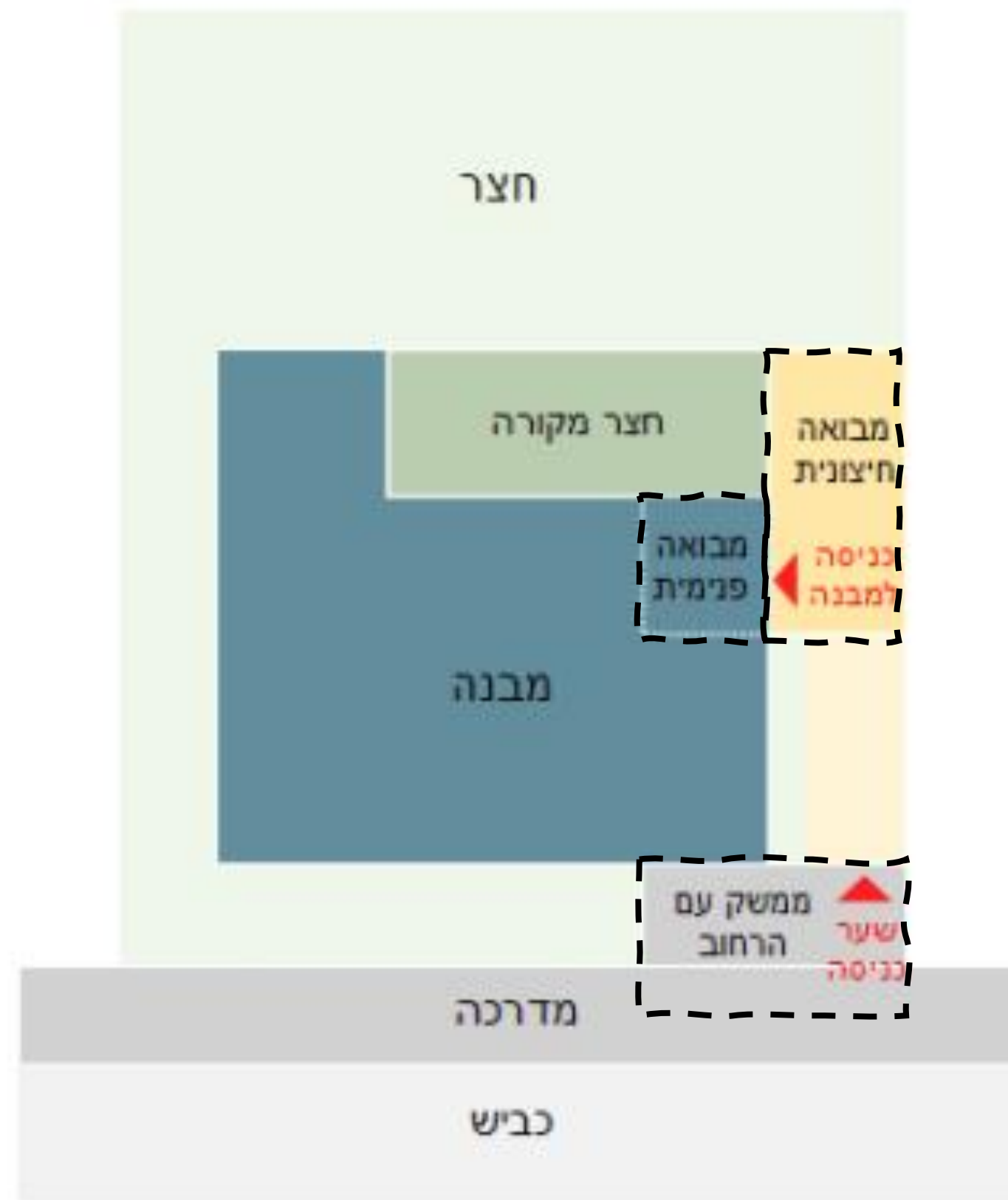
שילוב ערכים ואלמנטים של טבע בתכנון

חלק מרכזי בפיתוח עניין וסקרנות של ילדות וילדים צעירים הוא החשיפה להשתנות והמגוון הקיימים בצמחייה, בעלי החיים ותנאי הטבע. במוסדות החינוך הציבוריים, בהם ילדות וילדים צעירים מבלים ללא השגחת משפחתם וכן כפופים לאילוצים תקציביים - שילוב היבטים טבעיים במוסדות הוא משמעותי במיוחד.

שילוב אלמנטים של אתגר וטבע ב"גני זמר", רעננה. אדריכלות וצילום: יפעת גל שפיזמן.

יחד עם זאת, בכלל מוסדות מושכי המשפחות שילוב מרכיבים טבעיים כגון נביעות מים, צמחייה טבעית, חומרי גלם טבעיים וכדומה מסייעים ליצירת חללים מפרים ומעניינים עבור הילדים והמלווים.

מרחבי סף
בתוך המבנה
שטחי החוץ

1. שער הכניסה (לחצר)

- על אזור הכניסה להיות נגיש ונעים לשהייה, מוצל, עם צמחיה וככל הניתן עם מקומות ישיבה ועם תאורה בעיקר באזורי הישיבה ובמעבר מהרחוב אל הכניסה למבנה
- מומלץ כי חזית הכניסה תהיה מסבירת פנים עם פתחים המאפשרים לרמוז על הפעילות במבנה*
- בסמוך לכניסה (מומלץ בתחום המגרש), מומלץ להתקין חנייה מקורה ומוגנת לעגלות ומתקן לאופניים שתעודד הגעה וחזרה ברגל או באופניים הן של המבוגר והן של הילד.

אזור מבואת הכניסה במבנה גני ילדים וטיפת חלב.
דיזינגוף 258 תל אביב | v5 אדריכלים

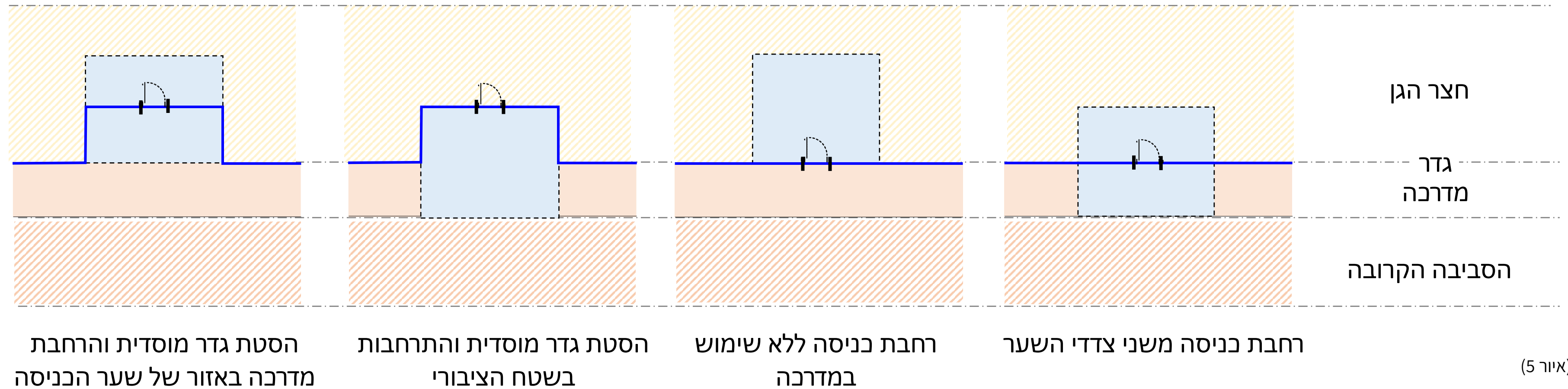
1. שער הכניסה (לחצר)

המקום המקשר בין המרחב הפתוח החיצוני למרחב הפתוח הפנימי (חצר הגן)

השער מאויש לעיתים קרובות ע"י שומר, שאינו מאפשר כניסה לזרים. בשל כך, לעיתים השער משמש גם להמתנה, כגון כאשר מגיע מלווה שאינו מוכר לשומר (דוד, בן משפחה, סבתא וכו').

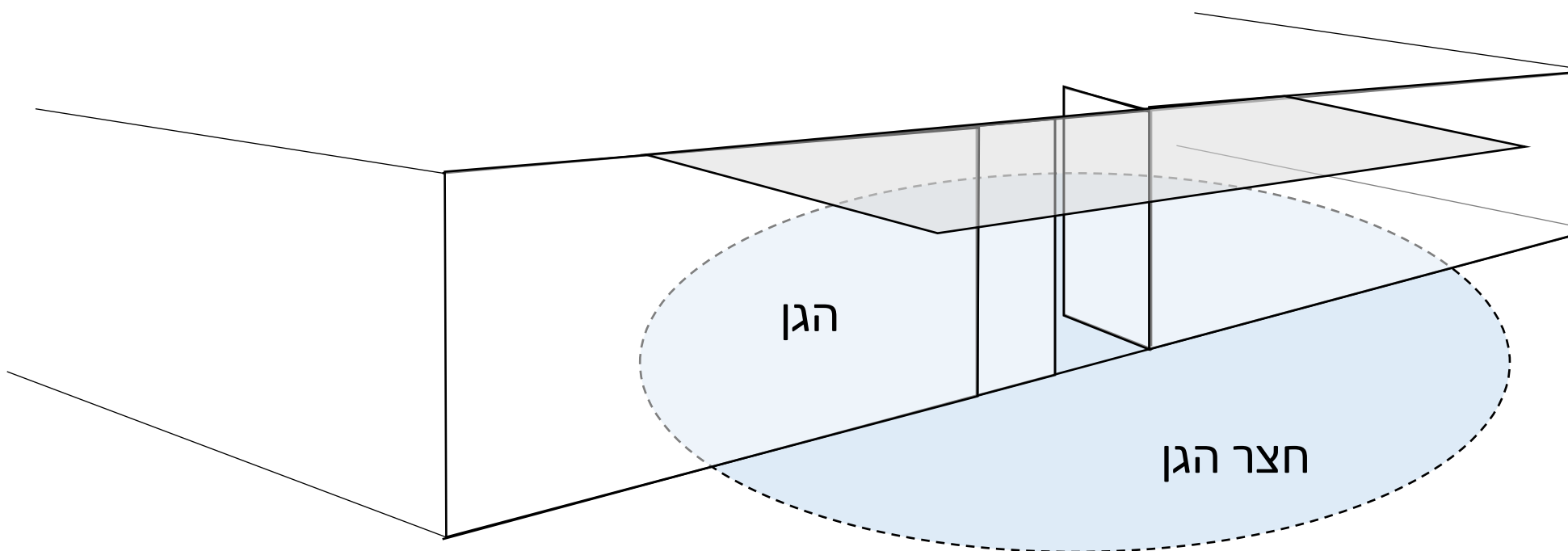
במקרים של שער הפונה למדרכה צרה, יש לייצר התרחבות המאפשרת המתנה (ראה סכמות תכנוניות).

2. אזור הכניסה למבנה

המעבר בין החוץ לפנים

הכניסה למבנה במעבר בין החוץ לפנים, משמשת בד"כ גם כאזור הפרידה של הילד מהמלווה, ולכן נדרש מרחב מקורה מחוץ למבנה לסף זה חשיבות מיוחדת, במיוחד ברושם הראשוני שהוא יוצר. יש ילדים ששמחים מאוד להגיע לגן והם חולפים על פניו במהירות. לעומתם, יש ילדים שרגעי הפרידה מהמלווים כרוכים עבורם בקשיים רגשיים ותפקודיים, במיוחד בפעמים הראשונות שהם מגיעים לגן. מטרת אזור הפרידה היא גם להעצים את תחושת הגאווה והשייכות של הילד לגן

(איור 6)

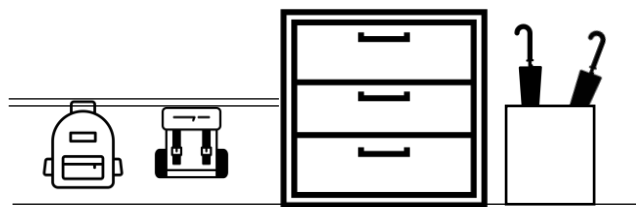

2. אזור הכניסה למבנה

המעבר בין החוץ לפנים

ארון לחפצים

(איור 7)

ספסל ישיבה

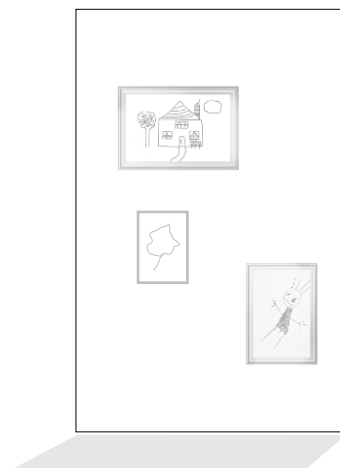
(איור 8)

חלון חיבוק

(איור 10)

תצוגת עבודות של הילדים

(איור 9)

לעיתים יש לשבת עם הילד/ה, לדבר, לחבק, ולהיפרד באופן שמכבד את הדרמה, והופך את האירוע למשחק המעצים את תחושת הבטחון והעצמאות של הילד בו הוא זה שנפרד מההורה ולא ההורה ממנו.

מומלץ ליצור גם **כניסה נפרדת לילדים** באמצעות דלת קטנה ניתן לשלב דלת בתוך דלת בעבודת נגרות.

כניסת ילדים עשויה להיות גם דרך חלון ע"י הוספת במה קטנה ומדרגות משני עברי הקיר. מימדי הבמה עשויים לאפשר לילד לעמוד ולחבק את המלווה בגובה של לב אל לב.

על אזור הפרידה לכלול **ספסל ישיבה** של מבוגר עם ילד.

מחוץ למבנה בצמוד לדלת, רצוי לתלות **לוח לתצוגת עבודות** של הילדים.

בתוך המבנה, על הכניסה לכלול **מדפים** עליהם ילד יכול להניח חפצים שהביא מהבית.

2. אזור הכניסה למבנה

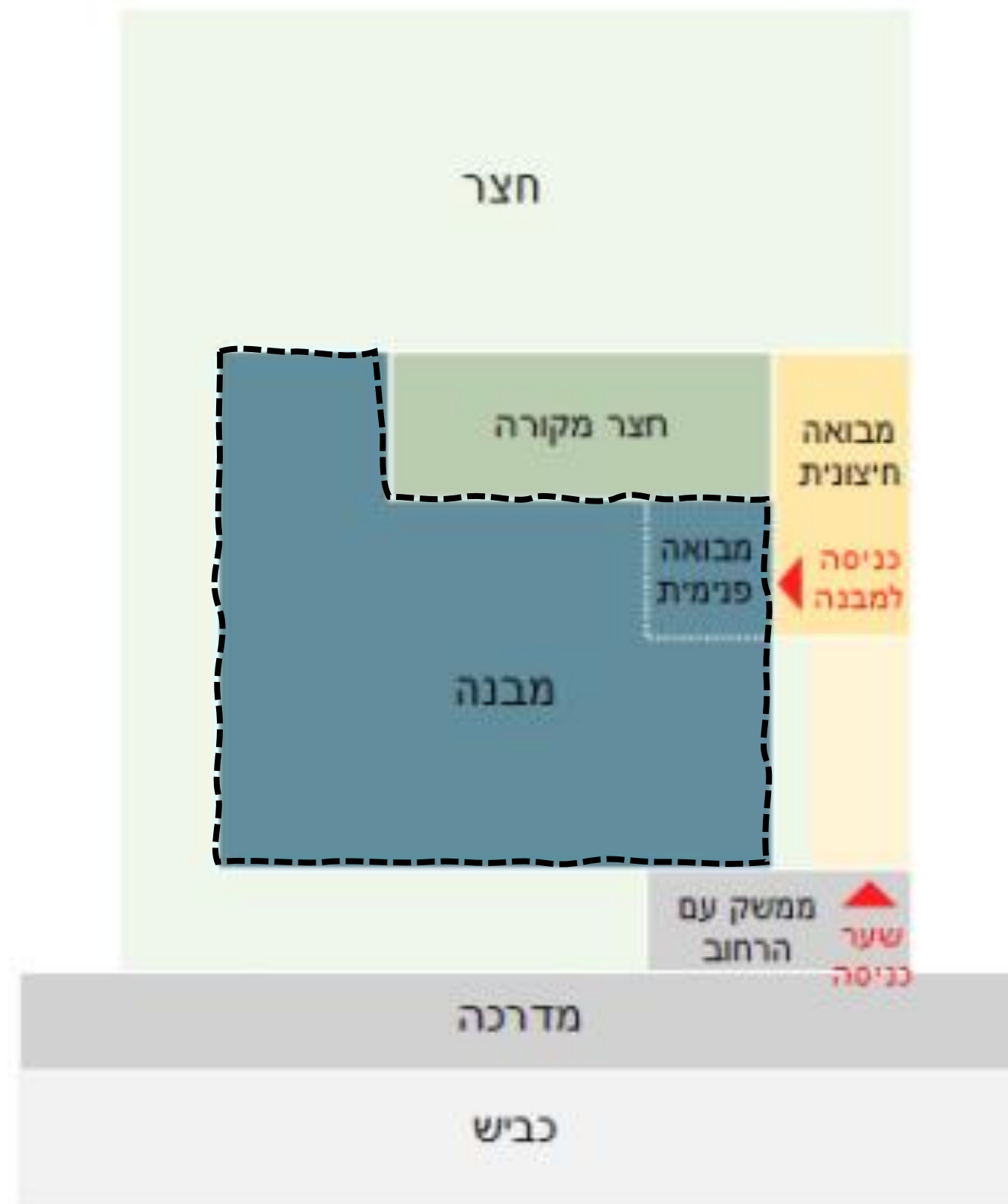
מרחב הפרידה יימצא בכניסה למבנה מפנים או חוץ, ועליו להיות מוגן מגשם ומוצל משמש, כדי לאפשר שהיה קצרה או ארוכה.

מבחוץ, על הכניסה לגן לאפשר לילד לראות מה קורה בפנים, ע"י דלת שקופה או חלון בגובה סף שאינו עולה על 60 ס"מ.

הנחיות תכנון – מוסדות חינוך לגיל הרך לפי מרכיב במגרש

מרחבי סף
בתוך המבנה
שטחי החוץ

צרכי
המלווה

המתנה,
שהות ומעבר

התאמה
חודשית

עידוד חקירה
וסקרנות

עצמאות
הילד/ה

מתחם גני ילדים ומעונות יום, השוק הסיטונאי ת"א. עיצוב פנים שרית שני חי.

מימין: חלל מעבר עם נקודות עניין לילדים שאינן תופסות מקום. מתוך: [Studio Bauhaus](#). משמאל: חלל כניסה הכולל ריהוט קל ונייד שאינו מפריע לתנועה, מקומות אחסון ונישות וחללים לביטוי עצמי בגובה הילדים. מתוך: כתב העת [InHabitat](#).

3. מבואה פנימית (מרחב סף)

חלל הכניסה למעון יום או למקבץ גני ילדים משמש הן כנקודת המפגש והפיזור של הילדות והילדים לכיתות, והן במהלך היום כמרחב פעילות דינמי.

- מומלץ לאפשר חלוקה משתנה של החלל באמצעות אביזרים רכים, פינות ישיבה ומחיצות קלות וכן לייצר נישות מגוונות.

- מומלץ שהמבואה תאפשר אף היא שהייה של המלווה והילד ומקום נעים לפרידה, הכולל מקום ישיבה משותף. מוצע כי המבואה הפנימית תכלול ארונות ומגירות לחפצי הילדות והילדים וכן מקום לתליית מעילים ומטריות.

- בשעות שאינן מיועדות לפרידה ואיסוף, מומלץ כי המבואה הפנימית תוכל לשמש כחלל פעילות.

* ראו הנחיות נוספות למרחב מבואה פנימית בתוך כיתת הגן, במקרה של תכנון מקבץ כיתות גן במבנה משותף.

למעלה: עיצוב חלל מרכזי עם בית עץ מוגבה. אשכול גנים בז'בוטיסקי תל אביב. אדריכלות: תמא אדריכלים. צילום: דור נבו. למטה: מחיצה אקוסטית ניידת מפרידה בין שני גני ילדים בגני תקווה. אדריכלות: XS אדריכלים. צילום: טל נסים.

בתוך המבנה תכנון לביצוע

חללי כיתות, חללי פעילות פרטנית וחדרי צוות

- על חלל הכיתה לאפשר פעילויות פיזיות מגוונות של בודדים, קבוצות קטנות ושל כלל הילדים. מומלץ לשלב לשם כך מחיצות ניידות, מקומות מסתור והצצה, כוכים וגומחות וכדומה.
- מומלץ להקצות בפרוגרמה חלל לעבודה פרטנית. ניתן לשם כך לבצע חציצות זמניות ודינמיות.
- מומלץ להקצות בפרוגרמה חלל לחדר צוות, ובפרט במבנים המשלבים מספר כיתות. זאת, על מנת לאפשר מנוחה, החלפת ידע ושמירת חפצים לצוות המלווה. על מנת לחסוך במקום, ניתן לעשות שימוש בחלל העבודה הפרטני בתור חדר לצוות על בסיס שעת.

אחסון

הצורך לאחסן צעצועים ואביזרים שונים גורם להסבת שטחים אשר יכלו לשמש לפעילות הילדים – למחסנים. תכנון פתרונות אחסון יעילים יסייע לשמור על החללים הקיימים כחללי פעילות מגוונים, וימנע צמצום של השטח הזמין לילדים. לשם כך:

- יש להעדיף פתרונות אחסון לאורך מעברים על חלל סגור כדי לנצל באופן מיטבי את השטח הבנוי.
- מומלץ להפריד בין אחסון המיועד לשימוש של הצוות לבין אחסון המיועד לחפצים שיש להנגיש של הילדים ולהתאים פתרונות אחסון מגוונים ויעודיים. את החפצים המיועדים לילדים מומלץ להנגיש בגובה המתאים להם ואילו את אלו למבוגרים - באחסון סגור הרחק מהישג ידם.
- מומלץ לייצר אזורי אחסון הן בחצר והן בפנים המבנה לאזורי הפעילות השונים (חלל מרכזי, חלל עבודה פרטנית, מטבח וכו').
- כבר בשלב התכנון מומלץ להתאים את שטח ונפח האחסון לכל הצרכים, בנישות ייעודיות.

מגוון פתרונות אחסון לגבהים וקהלי יעד שונים בגן ילדים בגני תקווה. אדריכלות: XS אדריכלים. צילום: טל נסים.

צרכי
המלווה

המתנה,
שהות ומעבר

התאמה
חודשית

עידוד חקירה
וסקרנות

עצמאות
הילד/ה

בתוך המבנה תכנון לביצוע

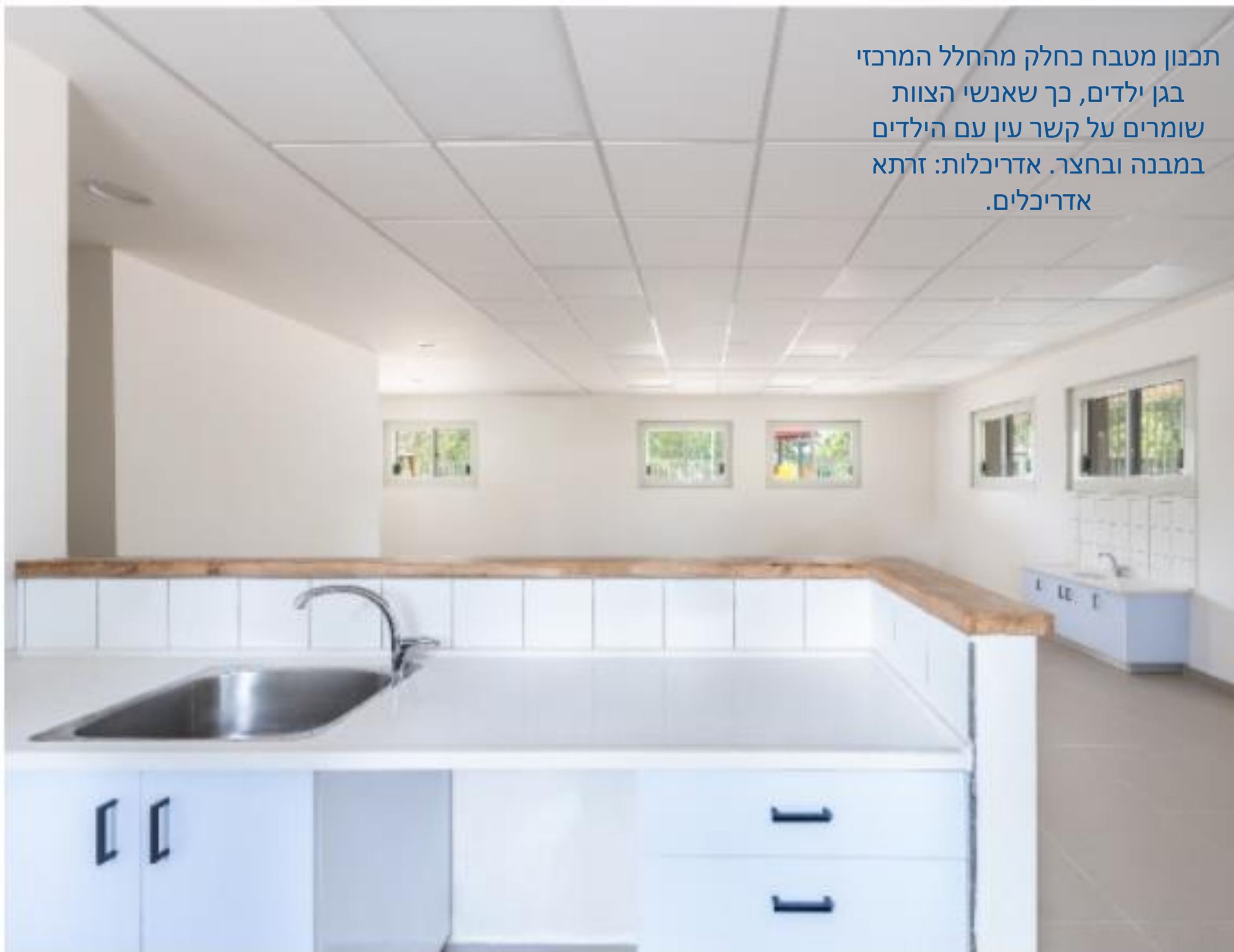
מטבחים מבשלים ומטבחונים

שיתוף ילדים צעירים בתהליך ההזנה על פי יכולתם, אם על ידי קשר עין עם המטבח ואם על ידי סיוע בהכנה והגשה, מעודד עצמאות ויכולות אישיות של הילדים, ומאפשר להם לפתח קשר חזק יותר לפעילות ולחבריהם.

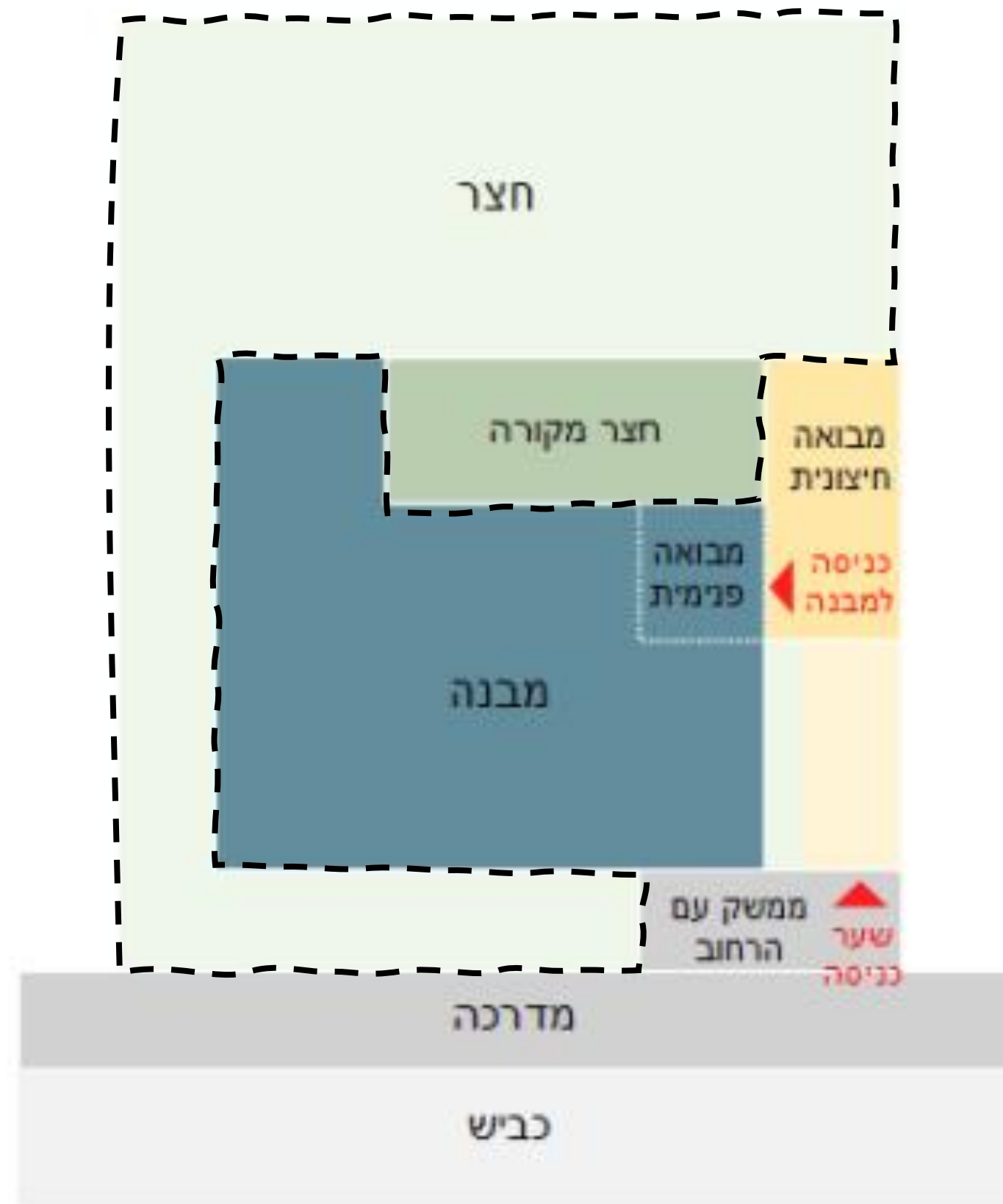
לשם כך, מומלץ לתכנן ממשק בין כיתות הילדים ובין המטבחים על ידי חלונות פנימיים בגובה הילדים ו/או דלפק הגשה פנימי המאפשר קשר ישיר בין הצוות והילדים.

במטבחונים, מומלץ לאפשר חציצה ניידת אשר תתן גישה מוגבלת לילדים תוך הבטחת בטיחותם ובטיחות הצוות וכן לקבוע מתקנים בגובה ילדים כגון שרפרפים להגבהה, כיורים וברזים ועוד.

תכנון מטבח כחלק מהחלל המרכזי בגן ילדים, כך שאנשי הצוות שומרים על קשר עין עם הילדים במבנה ובחצר. אדריכלות: זרתא אדריכלים.

הנחיות תכנון – מוסדות חינוך לגיל הרך לפי מרכיב במגרש

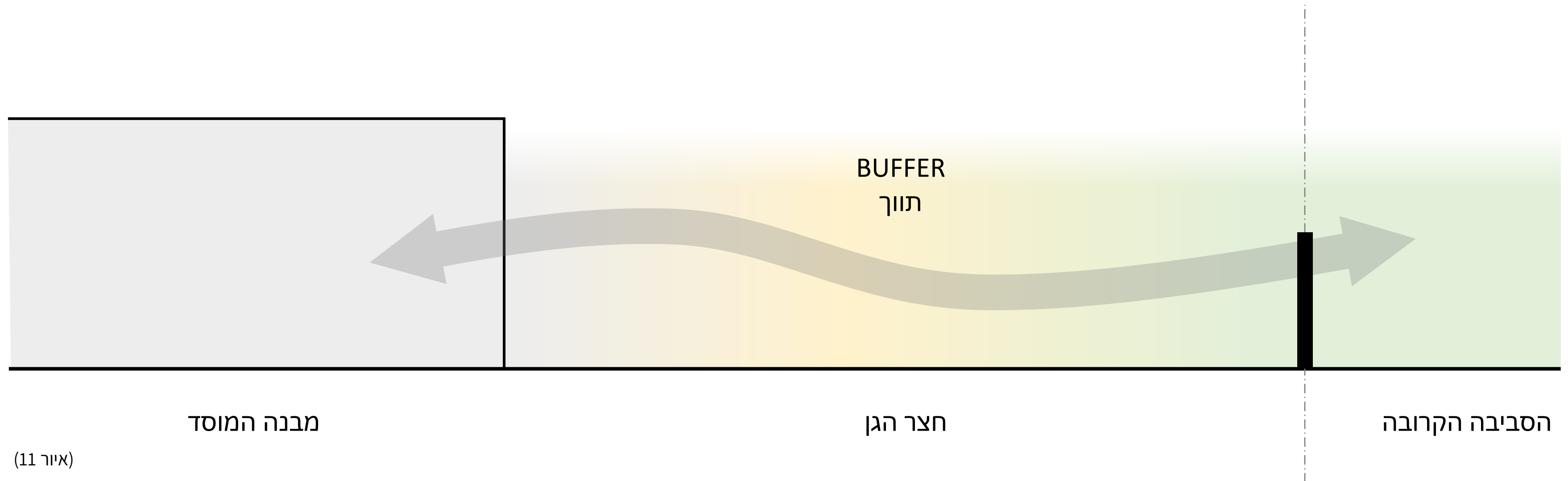

מרחבי סף
בתוך המבנה
שטחי החוץ

3. חצר הגן

המקום המקשר בין המרחב הפתוח החיצוני למרחב הפתוח הפנימי

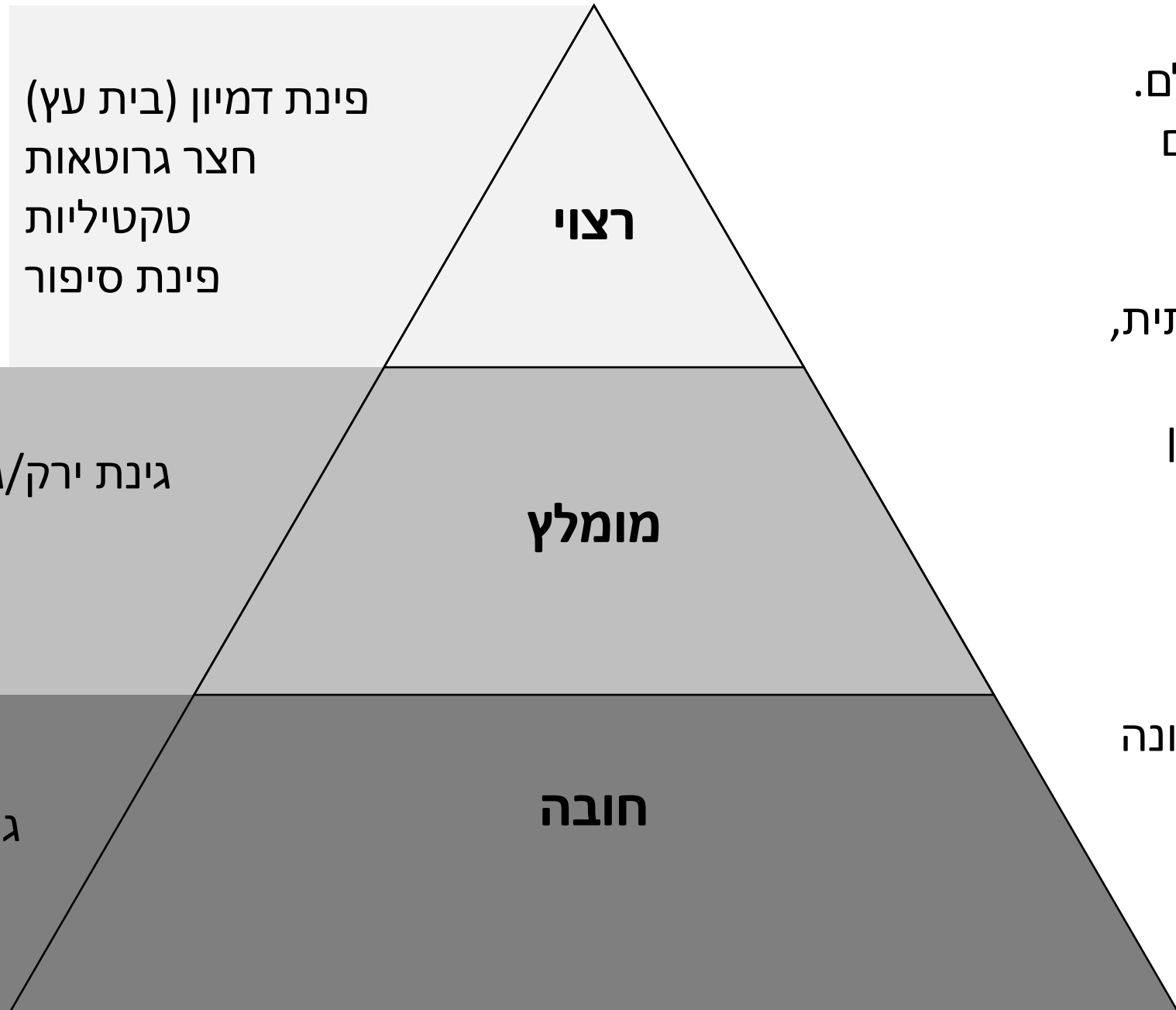
לפי המדריך להקצאת שטחי ציבור שטח החצר משתנה בהתאם לגיל אותו המוסד משרת.

(איור 11)

3. חצר הגן

המקום המקשר בין המרחב הפתוח החיצוני למרחב הפתוח הפנימי

הילדים שוהים בחצר, משחקים בה, בונים, ומגלים את העולם.
חצר טובה, עשויה להכיל מגוון מרחבים עשיר לילדים ותנאים
נוחים לבקרה ולאחזקה למבוגרים.

מבחינת הילדים החצר היא מקום להתפתחות אישית וחברתית,
גילוי ופיתוח הדמיון והמוטוריקה.
לשם כך עליה להכיל מגוון צורות משחק, שהיה ופעילות כגון
מרחב לרוץ, לטפס, להסתתר, לבנות, לטפל בצמחים\בעלי
חיים, לשחק ביחד ולבד, לחלום, לצייר, וכו'.

מומלץ לתכנן את החצר כסדרה של מיקרו חללים, (חלקם
עשויים להיות קטנים מאוד, לילד בודד אפילו), בעלי אפיון שונה
מבחינת חומריות, צבע, טקסטורה, וכו'.

3. חצר הגן

המקום המקשר בין המרחב הפתוח החיצוני למרחב הפתוח הפנימי

רצפה

חשוב מאוד לגוון את חומרי הגמר של החצר ולכלול בה מגוון חומרים ליצירת מרחב טקטילי עשיר.

חומר חלק וקשה (ריצוף מסוגים שונים)
חומר רך (כגון מרבד בטיחות, דשא טבעי וסינטטי וכו')
חומר פריך (אדמה, חול, חצץ גרעינית, וכו')

לחומר הפריך ובעיקר לחול ואדמה יש חשיבות משחקית עצומה ולכן חיוני שכל חצר תכלול גם מרחב פריך.

(איור 12)

3. חצר הגן

המקום המקשר בין המרחב הפתוח החיצוני למרחב הפתוח הפנימי

קירות

דפנות החצר הם אחד המקומות הפחות מנוצלים ברוב גני הילדים.
ניתן להשמישם בקלות למגוון שימושים כגון **גידול צמחיה, לוח, ציור, אכסון ותליית מתקנים שונים**

אחד היתרונות שבה שמשת הגדר, היא האפשרות לחלק את החלל לפי גבהים, כאשר האזור התחתון הוא בהישג יד של הילדים, והעליון בהישג יד של המבוגרים בלבד.

מעבר לקירות שבשולי החצר, ניתן ומומלץ לחלק את החצר לתת אזורים באמצעות מחיצות קטנות כגון גדר נמוכה, מתקן משחקים, שיחים וכו' - כל מה שאינו עולה על גובה 1 מ'.
באופן שהילדים יחוו כנפרדים בעוד שמבוגר יכול לצפות מעבר להן ולהשגיח על הקורה בחצר.

3. חצר הגן

המקום המקשר בין המרחב הפתוח החיצוני למרחב הפתוח הפנימי

תקרה

הצללת החצר היא חיונית.
ניתן להצל באמצעים שונים כגון מצללות, פרגולות, ועצים.
גם קיר הבניין נותן צל, במיוחד במפנה צפוני ולכן מומלץ למקם את החצרות במפנה הצפוני.
מומלץ לשלב בין אמצעי הצללה שונים, ביניהם גם צל מלא של 100% (קורת גג/סככה).

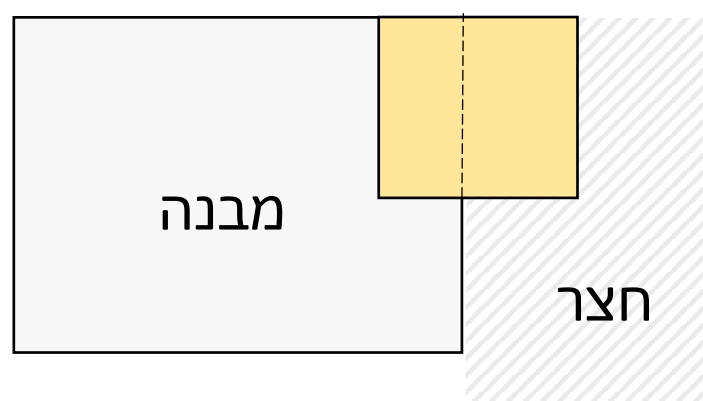
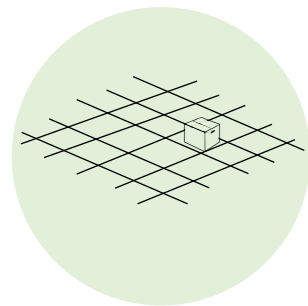
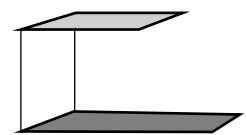
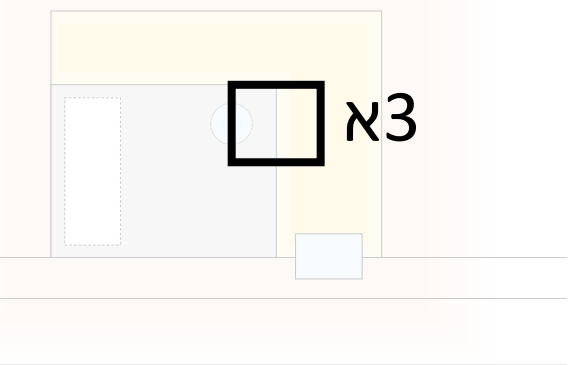
שטח ההצללה הכולל המינימלי יהיה כמחצית החצר המינימלית,
דהיינו כ-2.5 מ"ר לילד.
מדידת הצל תיעשה לפי היטלו על הרצפה. לצורך החישוב יימדד רק צל של 80% ומעלה.

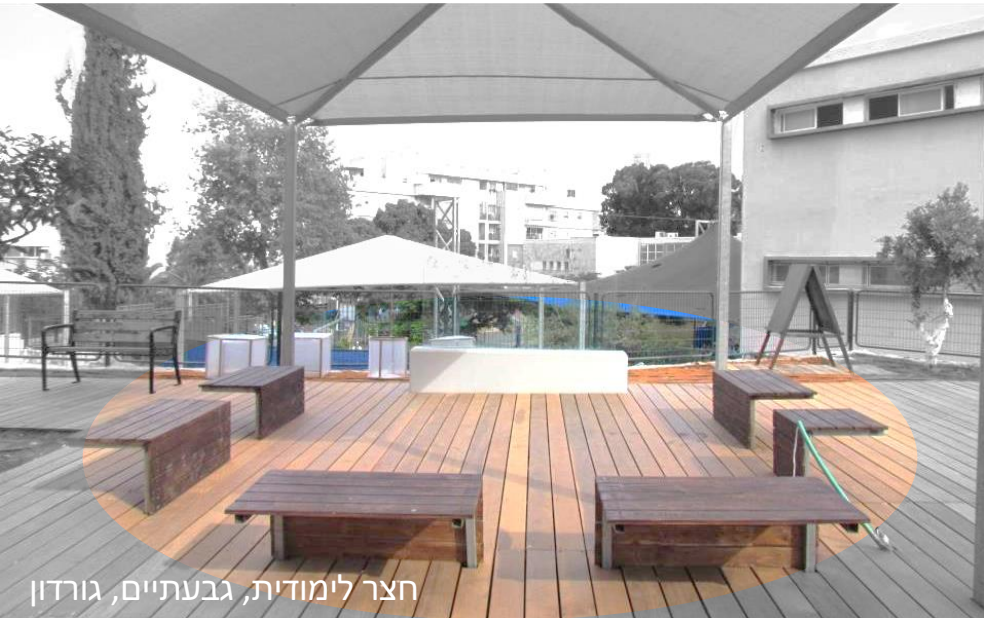
3א. רחבת ההתכנסות

חלל בחצר שמיועד להתכנסות של כל ילדי הגן בשטח מוגן, מוצל, ומרוצף

בחלל חצר הגן נדרש להקצות מקום ייעודי להתכנסות של כל ילדי הגן. על שטח זה להיות מוצל, ומרוצף ברוחב שאינו פחות מ'4. במידה ואין מספיק מרחב בחצר, רחבת ההתכנסות עשויה להיות משולבת במבנה ובלבד שלפחות דופן אחת שלה תהיה פתוחה לחצר.

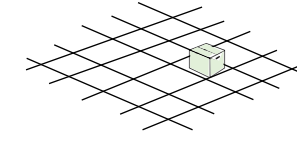
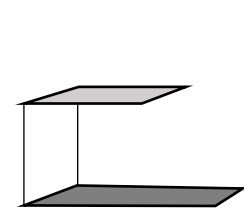
(איור 13)

חצר הגן הנחיות מפורטות

3א. רחבת ההתכנסות

חלל בחצר שמיועד להתכנסות של כל ילדי הגן בשטח מוגן, מוצל, ומרוצף

הרחבה היא מקום ורסטילי המאפשר פעילויות מגוונות כגון שעת סיפור, שיעור ריתמיקה, ויצירה, במיוחד יצירה מלוכלכת כגון צבע, בישול וכו' שמעדיפים שלא לעשות בתוך הגן.

למגוון תפקודי זה מספר משמעויות:

- הרחבה לא תהיה ברוחב קטן מ-4 מ'
- שטח למבוגר יחושב כשטח שני ילדים.
- מומלץ לאפשר במקום זה גישה לברז מים וכיור בשל הפונקציות המלכלכות שהוצגו לעיל.

3א. רחבת ההתכנסות

חלל בחצר שמיועד להתכנסות של כל ילדי הגן בשטח מוגן, מוצל, ומרוצף

- הרחבה תהיה מרוצפת בריצוף לא סופג אשר ניתן לשטיפה ולהליכה יחפים כגון: טרצו, בטון, אבן, וכו'.
- על הרחבה לנקז מים הרחק מהבניין בשיפוע של בין 1% ל-2%.
- קירוי יהיה עמיד לגשם ולא יפחת ממידות המינימום של הרחבה.
- אם המרחב מאפשר זאת, יש יתרון לגדר נמוכה סביב לרחבה, אשר מאפשרת הפרדת הפעילות בינה לבין החצר.

Hillsburgh-Library

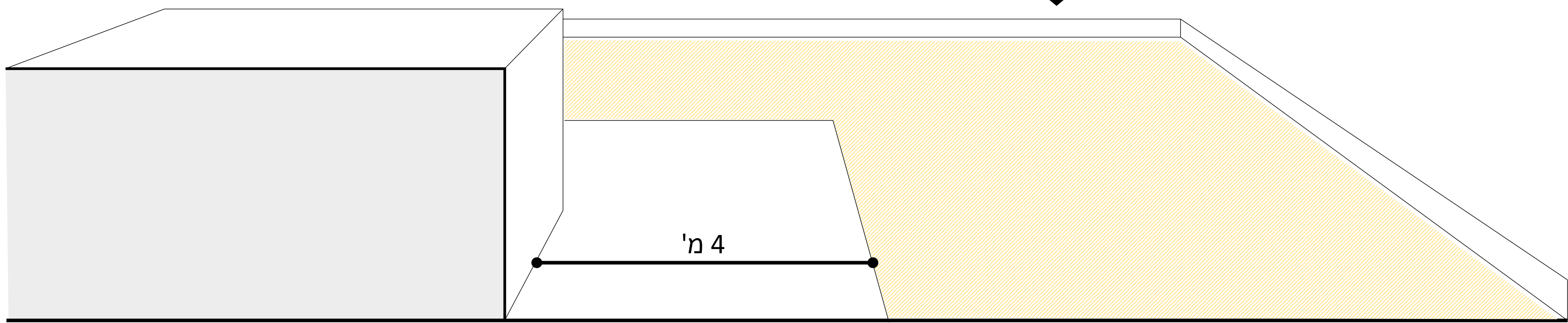
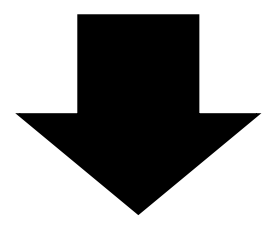
Tickford Primary School in Buckinghamshire

חצר הגן הנחיות מפורטות

3ב. מרחב חומרי

חלל בחצר שמיועד לפעילות חופשית

מטבע הדברים פעילות עם חומר נוטה לכלוך הן את הילדים והן את סביבת הפעולה. לכן מומלץ שהמרחב החומרי יהיה מוגדר, ומרוחק לפחות 4 מ' מהכניסה למבנה.

(איור 14)

חצר הגן הנחיות מפורטות

3ב. מרחב חומרי

חלל בחצר שמיועד לפעילות חופשית

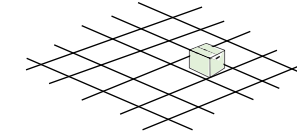
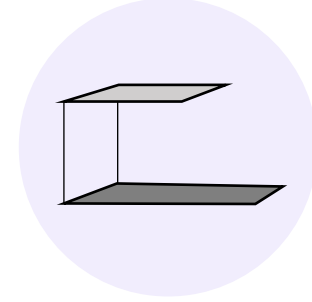
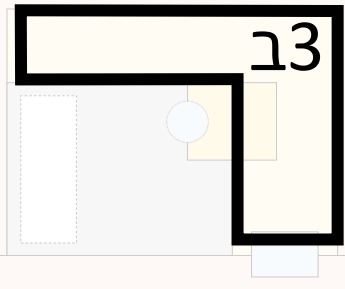
חלק ניכר מפעילות הילדים בחצר הוא של חקר, גילוי ויצירה בחומר. הילדים תמיד מעדיפים לשחק ב"משהו אמיתי" ובמיוחד בחומר שניתן להעניק לו צורה. לשם כך חשוב שחצר תכלול אזור מובחן שבו ניתן לעסוק בפעילויות חומריות שונות.

חצר הגן הנחיות מפורטות

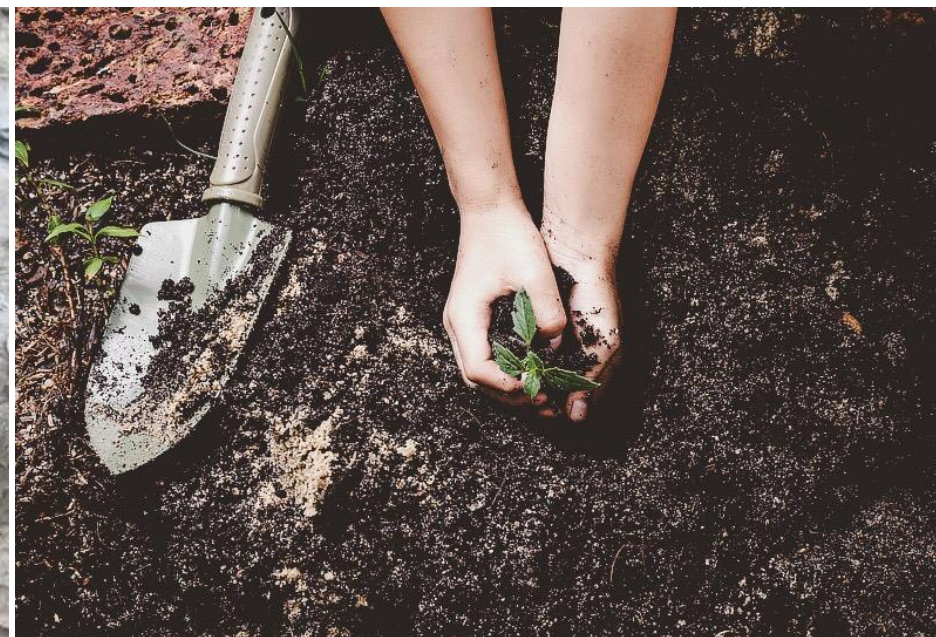
3ב. מרחב חומרי

חלל בחצר שמיועד לפעילות חופשית

ארגז חול

ארגז החול הוא הדוגמא האלמנטרית ביותר למשחק בחומר, ויש לעשות מאמץ שכל חצר גן תכלול ארגז חול העשוי להכיל לפחות רבע מכמות הילדים בגן.

אדמה

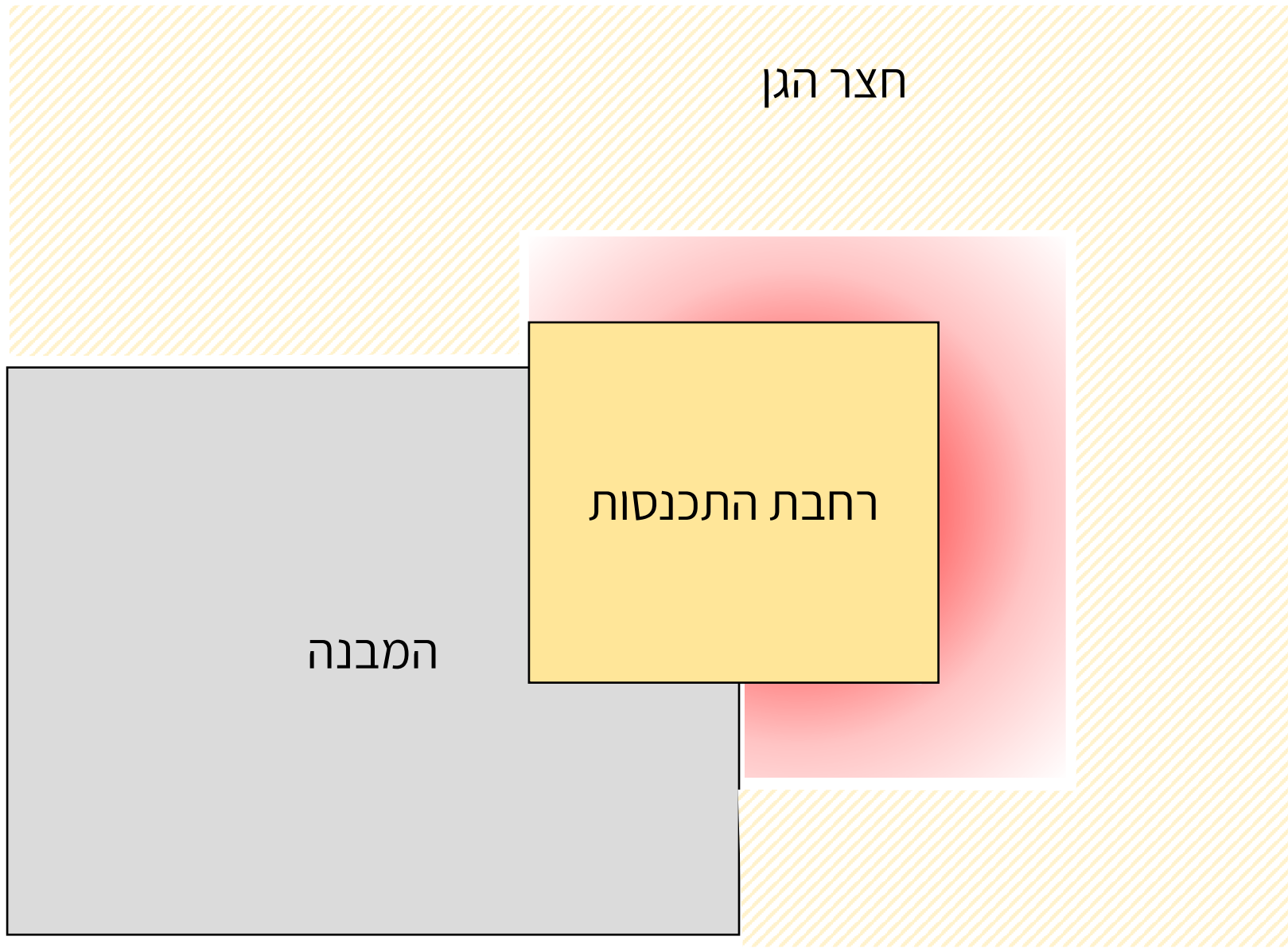
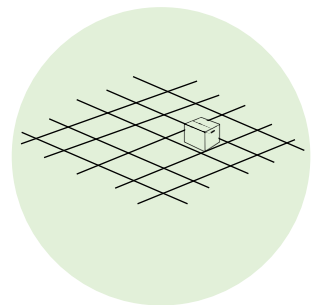
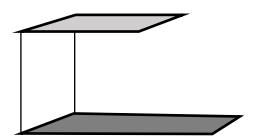
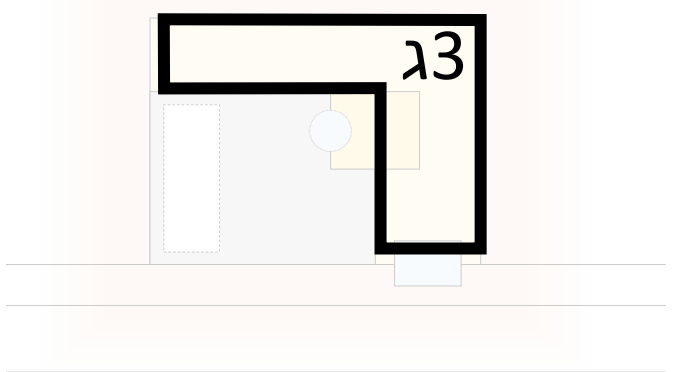
מעל הכל, המשחק באדמה טבעית מאפשר הכי הרבה גילוי, שכן הקרקע מכילה חרסית, אבנים קטנות, עלים, זרדים, נמלים וכו'. מומלץ מאוד להותיר אזור בחצר עם קרקע טבעית המאפשרת לילדים לחקור גם מימד זה.

3. פעילות פיזית

חלל בחצר שמיועד לפעילות פיזית

ילדים זקוקים גם להוצאת אנרגיה ופיתוח מוטוריקה, לשם כך רצוי להקדיש אזור למתקנים משחק פעילים.

מומלץ להרחיק את אזור פעילות הפיזית ממרחבי פעילות אחרים למניעת התנגשויות.

(איור 15)

ג3. פעילות פיזית

חלל בחצר שמיועד לפעילות פיזית

עבור הילד, כל דבר עשוי להיות משחק, ולכך גם לאלמנטים אדריכליים פשוטים כגון מדרגות או סף של שביל יש ערך משחקי, ולפיכך יצירת הפרש מפלסים בחצר תורם מאוד לעושר הנתפס שלה. בשילוב מתקנים יש להקפיד לבחור מתקנים בהם הילדים יכולים לשחק בעצמם, ללא השגחת מבוגר צמודה כגון מגלשה קטנה, סולם, קורת שיווי משקל, וכו'.

חצר לימודית, בת ים, גורדון

חצר לימודית, בת ים, גורדון

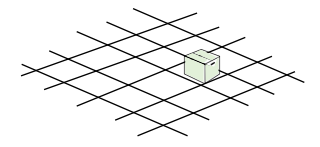
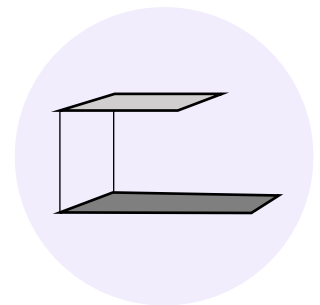
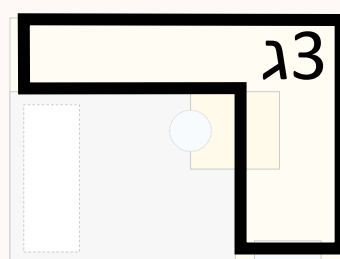

גבעת משחקים, ב"ס דמוקרטי חדרה, צילמה ותכננה: יפעת גל שפייזמן

ג3. פעילות פיזית

חלל בחצר שמיועד לפעילות פיזית

רצוי ועדיף להשתמש במתקנים מחומר טבעי במידת האפשר

bureau-chekharda_constructing-from-unaltered-trees_03

TouchWood - Yate, South Glos

St Thomas More

Milestone-Childrens Centre

חצר הגן הנחיות מפורטות

ד3. מרחב דמיון

כל חלל מוגדר / לא מוגדר בחלל החצר

חלק ניכר מפעילות המשחק כרוכה בהפעלת הדמיון. מרחבים התומכים בכך הם פינות קטנות שניתן "להתחבא בהן" כגון מתחת שולחן, מאחורי ספסל, מתחת לשיח וכו' אלמנטים המעודדים משחקי דמיון הם מתקני משחק שניתן לשבת בתוכם כגון בית קטן, סירה, טרקטור וכו'. ערך מיוחד לפיתוח הדמיון יש ב"חצר גרוטאות" המבוססת על משחק ב"דברים אמיתיים" מעולם של המבוגרים. מומלץ מאוד שבכל חצר יוקצה אזור למטרה זו ראו הנחיות ופירוט ב"אמא תראי זה אמיתי" מאת מלכה האס וצילה גביש.

3ה. אזור טבעי / חי

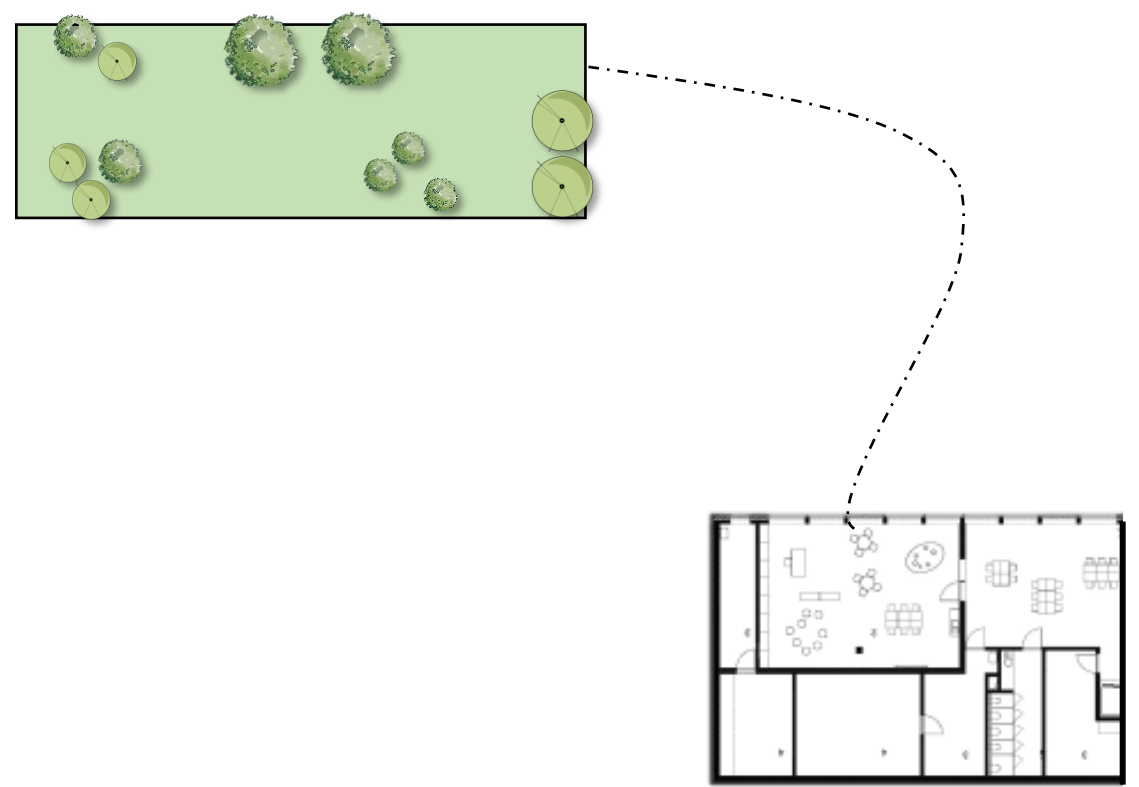
חלל במרחב הפתוח שמיועד למגע עם העולם החי

מבחינה התפתחותית, הקשר לטבע ולחומר הם חשובים ביותר. ילדים בגיל הרך נמשכים במיוחד לגילוי העולם דרך מישוש, הפעלתו ופעולה בתוכו.

אזור טבעי / חי צמוד

אזור טבעי / חי במרחק הליכה

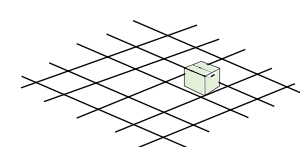
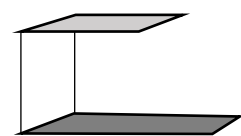
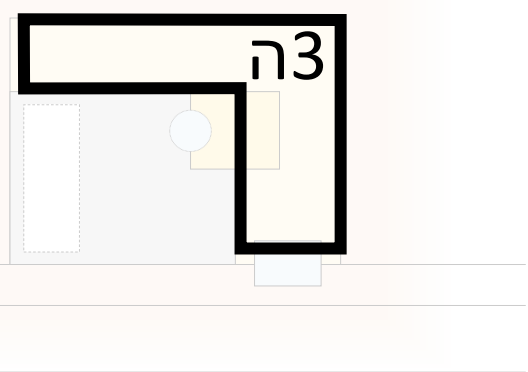
(איור 17)

חצר הגן הנחיות מפורטות

3ה. אזור טבעי / חי

חלל במרחב הפתוח שמיועד למגע עם העולם החי

כדי להעצים את חווית ה"בתוך" יש לאפשר בכל גן מגע וגישה לטבע חי, ובמיוחד לחוויה של גינון ומעקב אחר התפתחות הצמחים.

חצר לימודית, אשקלון, הדקל

חצר לימודית, רמת נגב, משאבים

חצר לימודית, גבעתיים, גורדון

3ה. אזור טבעי / חי

חלל במרחב הפתוח שמיועד למגע עם העולם החי

רצפה

גינת ירק, גיבון לנוי צמחי תבלין וכו'.
על הגינה להיות מגודרת באופן שניתן להפרידה מהפעילות בשאר החצר.
מומלץ להשתמש בשיחים ריחניים כגון רוזמרין, אזוביון, לבנדר, ופלרגון חריף.
כולם שיחים עמידים מאוד, שדורשים מעט מאוד טיפול.

חצר לימודית, ראש העין, אפק

חצר לימודית, ראש העין, אולפנת זבולון

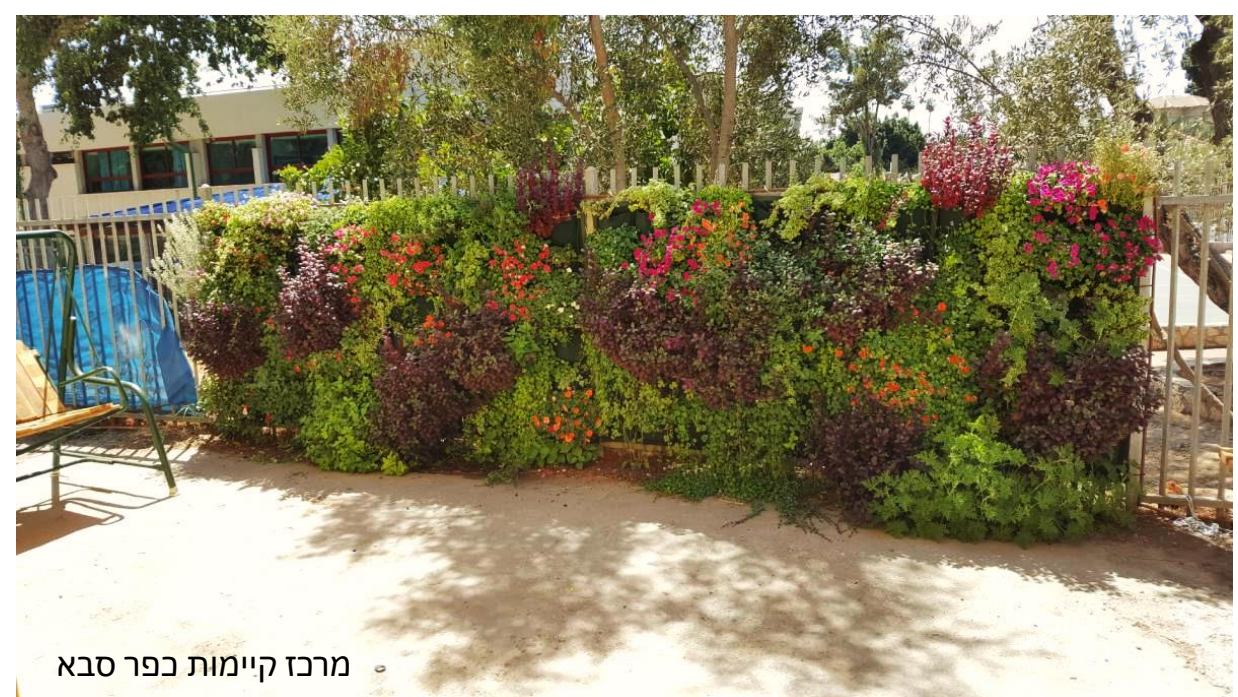
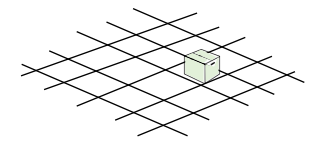
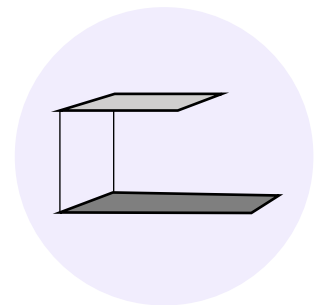
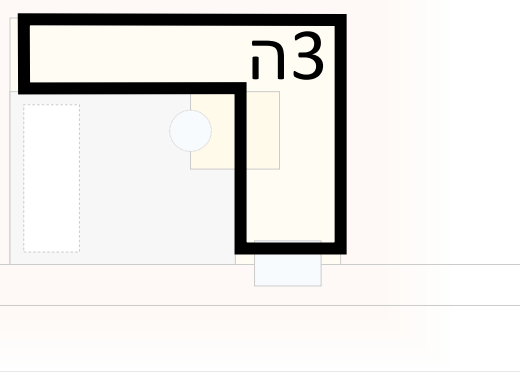
חצר לימודית, באקה אל גרבייה, אלחכמה

3ה. אזור טבעי / חי

חלל במרחב הפתוח שמיועד למגע עם העולם החי

קיר

שימוש בגיבון ורטיקלי (אנכי), מספר יתרונות מובהקים:
הגיבון אינו תופס הרבה משטח החצר
ניתן לגנן צמחים בגובה שאינו בהישג יד של הילדים אך קל לתחזוקה של המבוגרים.
במקומות בהם יש גדר רשת, ניתן לשלב שימוש במטפסים היוצרים קיר ירוק.
דרך נוספת לחשיפה לטבע, היא מגע עם בעלי חיים.
ניתן לשלב גם אקווריום \ או ויואריום תלויים או משולבים במבנה הקיר

מרכז קיימות כפר סבא

לימודית, אשקלון הדקל

מתוך מאמר מהאינטרנט: "עשה זאת בעצמך בגינה"

חצר הגן הנחיות מפורטות

3ה. אזור טבעי / חי

חלל במרחב הפתוח שמיועד למגע עם העולם החי

תקרה

שילוב צומח בקירוי דוגמת מטפסים על פרגולה או הנאה מצל עצים יוצרים סביבה מאוד נעימה במידה ששותלים עצים בתוך חצר המשחקים, מומלץ להשתמש בעצים עם צימוח "מאלי" - ריבוי גזעים היוצאים מבסיס העץ המאפשרים לילדים "להיכנס" אל העץ.

גן קרית ספר, תל אביב, 2019, רם איזנברג עיצוב סביבה

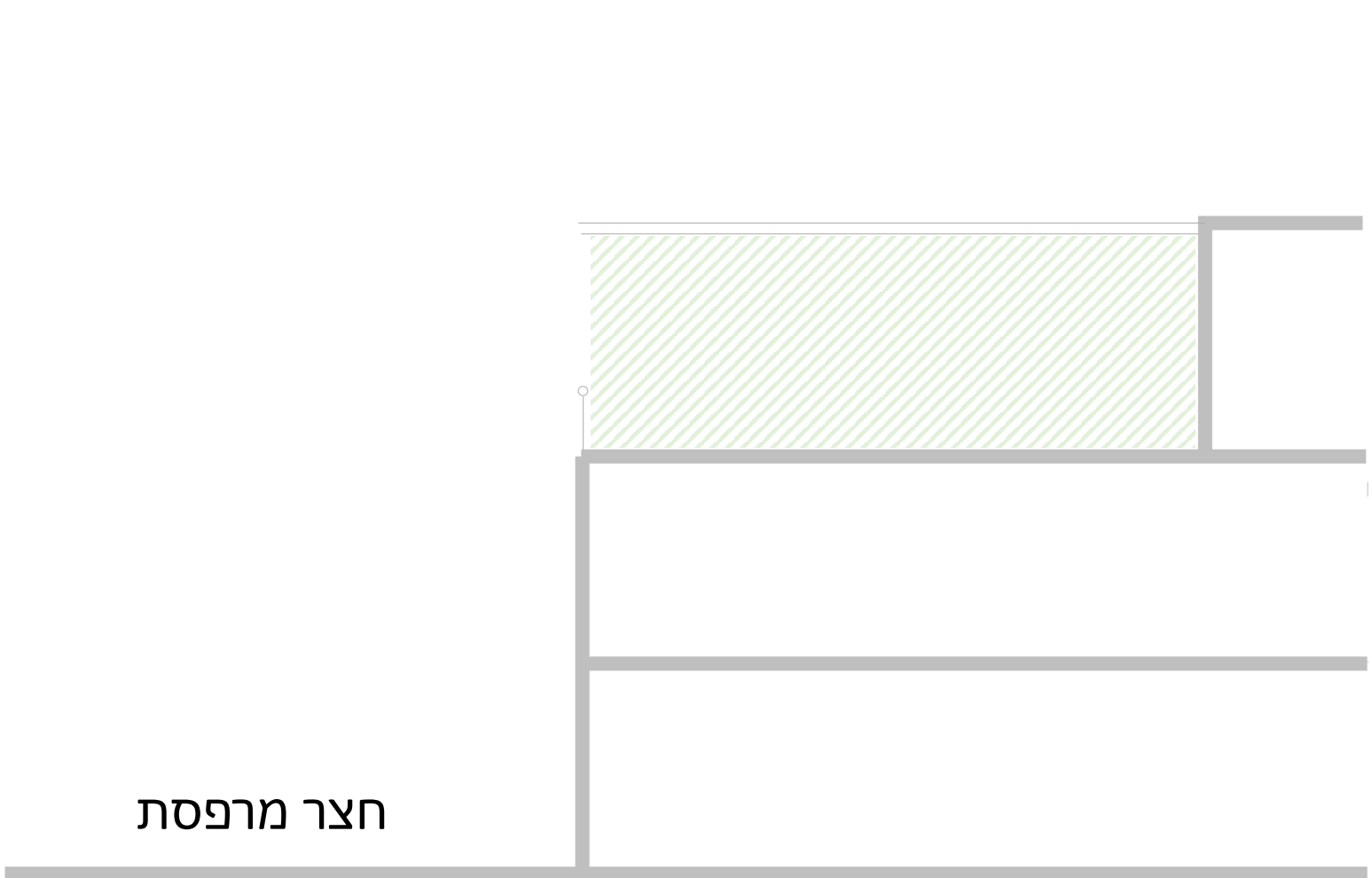

גן היובל, הרצליה

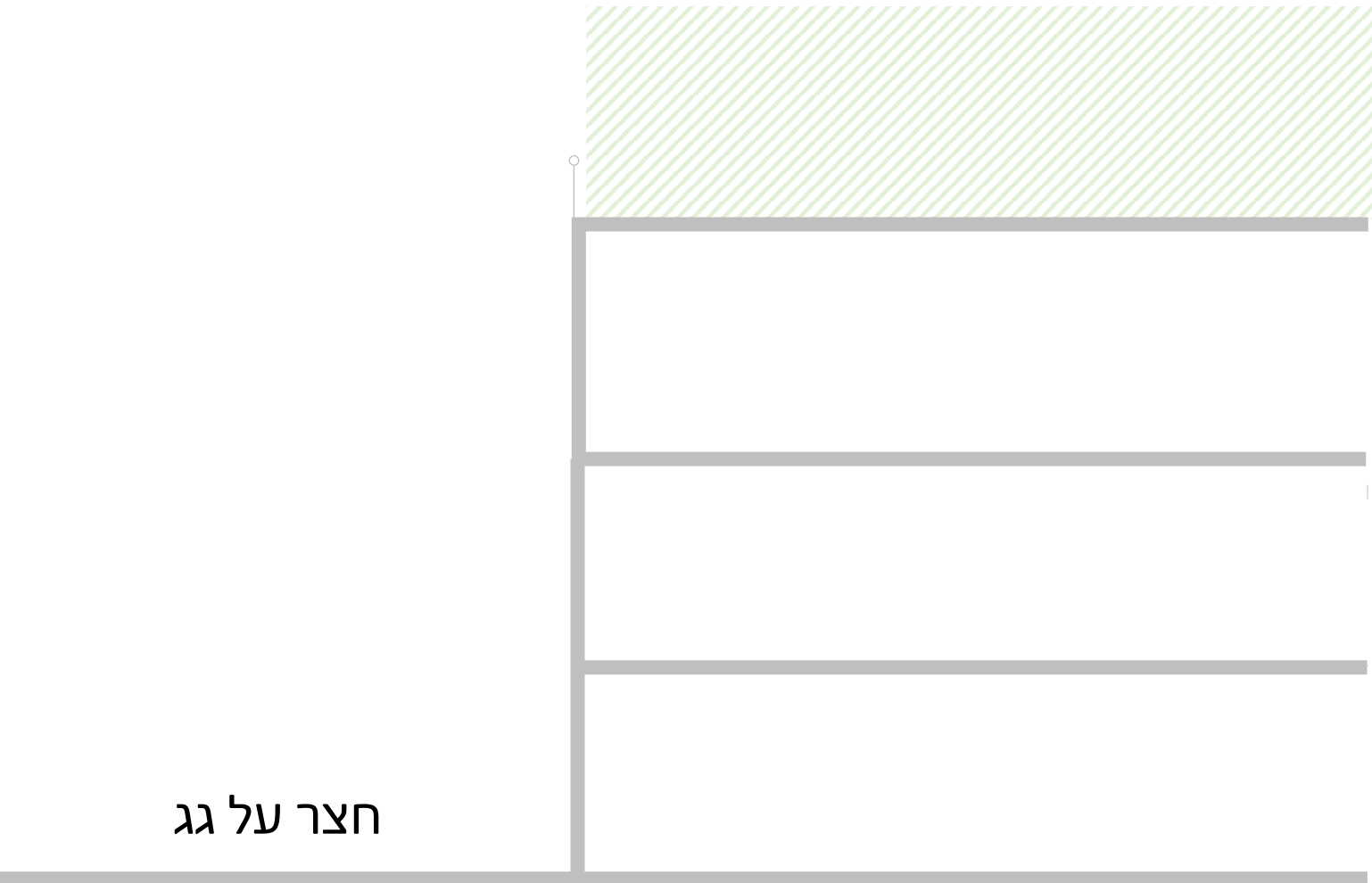
חצר על גג / מרפסת

המקום המקשר בין המרחב הפתוח החיצוני למרחב הפתוח הפנימי (חצר הגן)

חצר גן על גבי גג של מבנה הולכת והופכת נפוצה יותר ויותר.
החצר על הגג היא חצר לכל דבר ועליה לכלול ריבוי פונקציות ככל האפשר לפי הנזכר קודם.

חצר מרפסת

חצר על גג

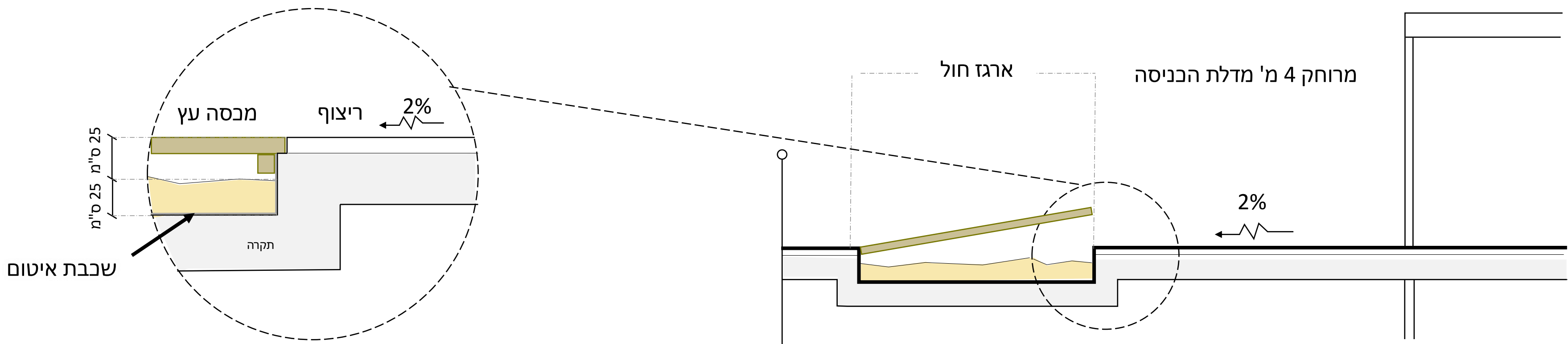
(איור 18)

חצר על גג / מרפסת

המקום המקשר בין המרחב הפתוח החיצוני למרחב הפנימי (חצר הגן)

ארגז חול על גב תקרה רגילה, יוצר בעיית אחזקה קבוע שכן החול מתפזר סביבו ויש לטאטאו ולאוספו מדי יום. מאחר הגישה לארגז חול היא חשובה ביותר, מוצע להקים ארגז חול בעל כיסוי, המאפשר להשתמש בו גם כבמה קטנה, ולפתוח אותו רק באופן מבוקר.

אפשרות נוספת היא לשלב את ארגז החול בתכנון המבנה מראש, באופן שימנע ככל האפשר את התפזרות החול סביבו. פתרון זה כולל הנמכה של חלק משטח הגג, כך שפני החול בארגז יהיו נמוכים מפני הריצוף הסובב. גם ארגז זה ניתן לכיסוי לצורך שימוש נוסף.

(איור 19)

חצר הגן הנחיות מפורטות

חצר על גג / מרפסת

המקום המקשר בין המרחב הפתוח החיצוני למרחב הפתוח הפנימי (חצר הגן)

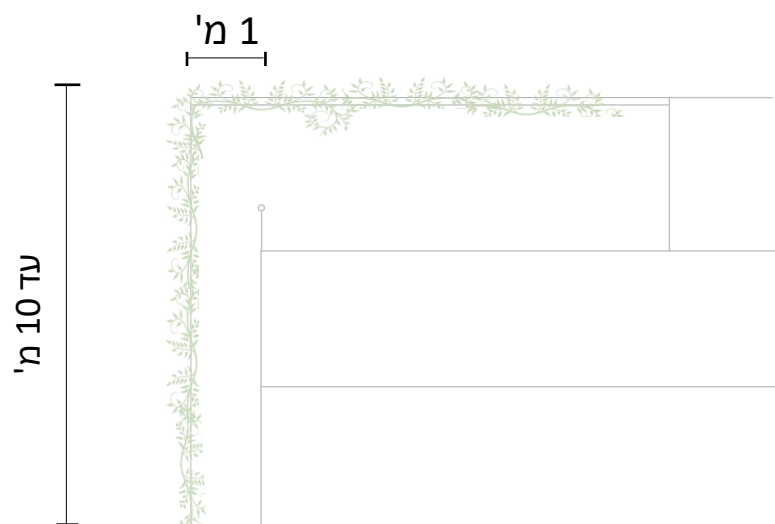
טיפול גינת גג במצע מנותק הינו יקר ודורש אחזקה מקצועית.

לפיכך, במידה שמתוכנן גיבן גג יש לוודא מראש שתתקיים האחזקה הדרושה.

יש לשקול פתרונות נוספים ופשוטים יותר

מטפסים מתאימים:

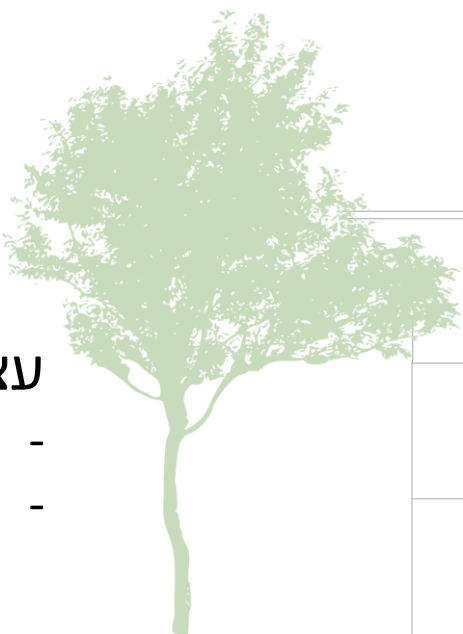
- ויסטריה
- אורנית לזהבת
- עקולית
- טונברגיה גדלת פרחים

(איור 20)

עצים מתאימים:

- בולופנתיס
- צפצפה איטלקית

(איור 21)

גג ירוק בבית הספר "אור תורה" בירושלים.

חצר לימודית בגיורוק, חיפה, עירוני ה'

1

כללי: התמצאות ועצמאות

- שילוט בגובה ושפת הילדים
- ידיות, לחצנים, מתקנים בגובה הילדים
- במקומות מקבלי קהל – דלפקי קבלה פתוחים/בגובה ילדים
- נקודות איסוף ("איבוד")

2

שילוב "פינות ייעודיות" במרחב

- מסכים, צבעוניות ורעש מתונים
- אטרקציות המתאימות למגוון גילאים
- מרחב נוח לישיבת מלווים ומקומות לעגלות
- אם ישנו רצון לשלב ילדים בכל המרחב, לעשות זאת באופן שאינו "משתלט על החלל" אך בגובה ואמצעים המתאימים לילדים.

3

טיפול ותמיכה בפעוטות

- קביעת מקומות החתלה ומתקני מים בשירותים לשני המינים
- קביעת פינת הנקה נעימה
- המאפשרת פרטיות לאם
- הוספת "מושב לפעוט" בשירותי המבוגרים
- שילוט ברור לכל המתקנים

כללי: התמצאות ועצמאות

- שילוט בגובה ושפת הילדים
- ידיות, לחצנים, מתקנים בגובה הילדים
- במקומות מקבלי קהל – דלפקי קבלה פתוחים/בגובה ילדים
- נקודות איסוף ("איבוד")

מימין: דוגמה לדלפק קבלה המתאים למבוגרים ולילדים בקווינסלנד אוסטרליה - [Ferrier Baudet Architects](#)
משמאל: לוח ציור מוצב בסמוך לדלפק קבלה במרפאת שיניים בשנחאי על מנת להעסיק את הילדים בזמן ההמתנה.
אדריכלות: סטודיו RIGI. צילום: BIAN Huan Min

צרכי
המלווה

המתנה,
שהות ומעבר

התאמה
חודשית

עידוד חקירה
וסקרנות

עצמאות
הילד/ה

למעלה: דוגמה לאזור המתנה לילדים בסמוך למשרד האחיות בבניין קרדיולוגיה לילדים בבית החולים וולפסון. עיצוב פנים: גבריאל-הרשגאה-שטרנברג, 2021.

למטה: משחקיה לילדים במלון מצודת דוד בעיצוב שרית שני חי. צילום: רוני כנעני. [בתוך אתר Ynet.](#)

שילוב "פינות ייעודיות" במרחב

- מסכים, צבעוניות ורעש מתונים
- אטרקציות המתאימות למגוון גילאים
- מרחב נוח לישיבת מלווים ומקומות לעגלות

הנחיות תכנון – מוסדות מושכי משפחות

3

שילוב פעילות הילדים במרחב "המבוגר"

- שילוב נקודת המבט של ילדים צעירים גם ב"מרחב המבוגר". גם במוסדות ציבור ניתן לשלב אלמנטים התורמים לקשר בין המלווה והילד, מבלי "להשתלט על החלל".
- קביעת מקומות החתלה ומתקני מים בשירותים לשני המינים
- קביעת פינת הנקה נעימה המאפשרת פרטיות לאם
- הוספת "מושב לפעוט" בשירותי המבוגרים
- שילוט ברור לכל המתקנים

למעלה: מרפסת תצפית בממדים לילדים, המשקיפה מהמחלקה בקומה השניה אל עבר לובי הבניין. בלובי מגוון מקומות ישיבה המאפשרים משחק לילדים מבלי "להעפיל" על המרחב הציבורי. עיצוב פנים: גבריאל-הרשגאה-שטרנברג, 2021. למטה: מימין למעלה (בכיוון השעון): דוגמה למושב מתקפל מאובטח לפעוטות כחלק מתא השירותים של המלווים. בתוך אתר [Plumbing supply](#); שילוט לשירותים המתאימים למשפחה בנמל התעופה CLT בארצות הברית; ברזי שטיפה בגובה המתאים למלווה וילד/ה בשיקגו.

חשיבה מחודשת על טיפות חלב – "בין הטיפות"
אלס ורבקל, ראש המחלקה לאדריכלות "בצלאל"
אדווה מטר, חוקרת ראשית – "בין הטיפות", בצלאל
ליאור אורגד, מנהלת פרויקט "בין הטיפות", בצלאל

הנחיות תכנון למוסדות לגיל הרך בתל

אביב-יפו

אורית בן אסא, מנהלת בינוי ופיתוח, עיריית תל

אביב-יפו

קולות מהשטח – אדריכלי מוסדות חינוך

זרתא אדריכלים • XS אדריכלים